

Hind 20 senti

RAAMAT-AJAKIRI

HUVITAV RAAMAT

1936

Nr. 3

OLAF ROOD

Põnevusnovelle

Lumised luuad Esimene klient

KIRJASTUS ● OLION ● TALLINN

ILUKIRJANDUSLIK RAAMAT-AJARIKI HUVITAV RAAMAT

ilmub 1936. aastal

2 korda kuus, aastas 24 iseseisvat raamatut à 64 lehekülge, G Naelapea vastutaval toimetusel ja „KIRJASTUS OLIONI“ väljaandel

Toimet. ja talit. : Tallinn, Rataskaevu 6—2, tel. 446-52

HUVITAV RAAMAT taotleb raamatu-aasta sihte: Eesti väljaanne olgu hää ja odav!

HUVITAV RAAMAT avaldab eeskätt eesti autorite töid, annab aga ka ruumi parimaile väliskirjanike toodetele.

HUVITAV RAAMAT

on odavaim rahvaraamat. Kr. 4 — eest saab tellija 24 raamatut à 64 lhk. — aastas üle 1500 lehekülje

Iga raamat sisaldab autori pildi ja eluloo

Tellimise hind ühes posti saatekuludega :

12 kuuks	— Kr	4 —
6 „	— „	2 —
3 „	— „	1 —
2 „	— „	0 75
1 „	— „	0 40

Tellimisi võtavad vastu kõik E. Vab. postiasutused ja kuukirja OLIONI tellimiste ja kuulutuste vastuvõtjad

Kõige lihtsem ja kergem on Huvitavat Raamatut tellida, makstes lähemas postiasutuses tellimisraha Kirjastus Olioni posti jooksvale arvele nr. 556

OLAF ROOD

PÕNEVUSNOVELLE

Lumised luuad Esimene klient

KIRJASTUS OLION TALLINNAS
1936

Kaanepildil: OLAF ROOD.

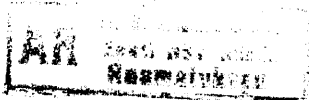
O. R. on sünd. 22. V. 1896. Arula v. Tartumaal. Lõpetanud Tartu Aleksandri klass. gümnaasiumi. Õppinud Tartu ülikoolis arsti-, loodus- a õigusteadust. Töötanud *Postimehe*, *Sädemete*, *Vaba Sõna* ja *Olioni* toimetusliikmena. Temalt on seni ilmunud: fantastil. novellid *Bertil Holmqvist* ja *Uulu*, novell. kogu *Vahased vabarnad*, *Kaarli* ja *tundmatu*, romaan saksa okupatsiooni ajast *Raeveski Rein*, *Vene revolutsiooni kalender* j. t. Siin *Põnevusnovellides* ilmub „Lumised luud“ teises trükis.

Ilmus 26. veebr. 1936

J. & O. Lepik'u trükk Valgas, Vabaduse tän. 5

Ar 936
Naelapea

13985

Lumised luuad

JAAN vajas ree-jalaseid. Puid, millest neid tehakse, omast metsast ta ei raatsinud võtta, sai ju riigilt odavalt osta.

Mine aga tühjade pärast loa järele, mõtles, tuleks õige võtta n'asamuti...

„Saada Aadu tooma,“ ütles naine. „Kui vanainimene sisse kukub, siis ei ole sinul halba sellest.“

„Vanamees!“ juba hüüdiski Mari otsustavalt. Köögi-truubi kõrval liigutas end keegi.

„Mine, vanamees, metsa ja too ree-jalaseid. Tead küll, kust neid saab,“ ütles selle pääle mees.

„Tean küll, küll tean, poeg,“ vastati truubi juurest.

„Mis sääl alati pojatada, hakka aga minema, jah. Valge juba ammu väljas. Talve päev on lühike. Läheb pimedaks, siis jääd veel lumme. Kes siis raibet üles leiab,“ kamandas naine.

Aadu ohkas.

„Mis sa ohkled,“ jatkas minia vinguvalt, „ega's jumalamuidu ka või olla. Leibä tahad, aga tööd ei tee!“

Rahi peremees vaikis. Keelel olev sõna jäi ütlemata, nagu olid jäänud viimastel aegadel tema poolt avaldamata paljud mõtted, need vaevavad, rinda ängistavad. Ei ta tahtnud hakata vastu miniale, ei tohtinudki. Sest omal nahal ta oli võinud kogeda „suu toob sauna“ tähendust. Jah, lükanud ja löönudki oli teda juba oma poeg.

Hakkas pastlaid paeluma. Märkas seejuures, et polnud päriselt terve: ihus oli võõras tunne. Siiski ajas enese jalule.

„Noh, mis sa minu kasukat puutud!“

„See oli sinu oma, Marikene? Silmad ei seleta enam.“

„Võta!“ vastas minia.

Haarates pimedast nurgast lambanahkse kasukapuntra, viskas selle Aadu asemele.

„Nüüd ei tunne enam oma lärmakut,“ pahandas.

Aadu tõmbas vaevaliselt kasuka selga. Hakkas siis kindaid otsima.

„Tee ruttu,“ käsutas Jaan. „Kirves on hoo-riida juures.“

„Et saa meile pahandusi ei too! Valgega ei tohi koju tulla, muidu lased veel enda tabada metsavahil.“

„Messä?“ küsis Adu. Seisatus. Arvas, et oli valesti kuulnud.

Jaan astus lähemale.

„Metsa peame hoidma,“ ütles. „Lähed Ala-soole, sääl niisuguseid parajaid kaski...“

„Saadad siis — vargile? küsis Aadu pikkamisi.

„Oh, kus asja kah! Vana mõisamets,“ arvas Mari, „sää! ka mõnda õiget puud. Mida meie ei võta, seda teised ei jäta.“

Ta ei lasknud Aadul edasi rääkidagi, jätkates: „Liiguta, liiguta midagigi. Ära ole teistele risuks ees.“

„Ära ole, jah,“ sõnas kähku ka Jaan.

Aadu ei vastanud kohe. Tal oli asja seina ääre. Näis, nagu oleks ta midagi otsinud. Oli see vana kuslapuust piitsavars? Kramplikult sõrmitse sidki ta käed seda. Lasksid aga varsti lahti.

„Ei mina sulle seda ametit õpetanud,“ pomises endamisi. „Et mina sind õigel ajal ei karistanud!“

Hilja, liiga hilja oli nüüd midagi pojale ütelda. Veel vähem võimalust — teda karistada. Nüüd nuhtles teda võõras võim majas. Oma käega.

Pääd väristades läks aeglaselt ukse poole. See oli liig, mida temalt nüüd juba nõuti.

Kasvata poeg, anna talle talu võlgadeta kätte...

„Saa vanaks,“ rääkis ta äkki kuuldavalt ning ehmus ise oma sõnade kõlast.

„Meil veel aega küllalt vanaks saamiseks,“ torkas minia. „Vanadele on kirvesilma vaja.“

Nagu unes väljus Aadu. Kohe selle järele avati uks uuesti ning lävele ilmus Mari.

„Too sa luuamaterjali kah! Kas kuulsid, vanamees?“

„Kuulsin, küll kuulsin,“ suruti vastus kuuldavale. Läbi lume läks Aadu tanumi poole. Värava

juure jõudnud ta seisatus. Haaras postist kinni ning raputas seda. Raputas jõuetus vihas. Kuni värav käägsatades vajus tagasi ning kiskus endaga kaasa vana taadi.

Käis korda paar ümber posti. Pää kohisedes siis vajus istukile. Sinna jäi.

Peni tuli ja lakkus vanamehe nägu.

Tahtis teda hirmutada eemale. Selle asemel äkki käsi vajus koeranässaka seljale. Silitas. Kui ustavat kaaslast minevikust.

Naine surnud, poeg ta jätnud maha, tema poeg...

Ei tule ka vanainimese päästja... Aadu nuttis pisarate nõretades üle põskede. Kuni tuimus.

KIRVES? Kus on kirves? Selle ta oli unustanud. Komberdanud haohunniku juure tagasi ning leidnud paku kõrvalt kuuseokstelt kirve surus selle kasukapuhu.

Uksel seisis Jaan ning vaatas, käed risti rinnal, tema poole.

Näinud poja vaikivat kuju, vanamees pöördus ümber. Tahtnuks äkki joosta. Aga jalad ei viinud nii virgalt. Siiski läks mööda karjatanumit alla, nagu olnuks tuli taga.

Lumi oli hanges ja kandis ärakuivanud ning kõssivajunud luu- ja nahakogu hästi.

Vargile, vanul päevil mine nüüd poja ja minia käsul vargile! Tema, Rahi talu omanik, kes

kinkinud pojale koha, mingu metsa vargile! Elu-
päevad on rasket tööd teinud, rühmanud ja kokku
hoidnud — kellele? Aus ja õiglane olnud —
kellele? Maailmast toodud naisele, kes äiale ei
raatsi anda süüagi. Vanasti oli Aadul oma pere-
mehe-laud, peremehe-ase ja peremehe-sõna, nüüd
— — Siis olid pojale „Armas isa!“ kuni veel
talu oli kinkimata ja ümber kirjutamata, pärast —
suvel aeti isa minia käsul karja. Kes küll seda
oleks võinud arvata ja ette näha!

Pisarad hakkasid jälle veerema Aadu silmist,
ja nii läks, meeles pilte oma minevikust.

Ilm polnud liialt külm, oli poolenisti sula.
Kas nüüd käigu mõjul või muul põhjusel hakkas
Aadul liiga palav. Aga endiselt kähku-kähku
rühkis ta edasi, nagu see olnud tema viisiks
maast-madalast saadik igas ettevõttes ja töös, kuni
oligi jõudnud riigimetsa vahele.

Ei märganud, kuidas üks hobusemees lähenes
tagant.

„Noh, tere-tere ja jõudu!“

Otse tema kõrval peatati hobune. Ola Ants,
Aadu kadunud emale kaugelt sugulane, kõne-
tas teda.

Aadu ehmus, lükkas kirvevarre, mille ots oli
kasuka nahknööpide vahelt liialt silmatorkavalt
välja tunginud, ja taandus teelt kõrvale.

„Kuhu siis Rahi peremees nii rühib? Tule,
istu pääle, viin sind edasi.“

„Pidin... sinna... küla poole...“

„Nojah. Istu aga kõrvale.“

Ants tõstis saanipõlle ääre, mille alt vaatas vastu hundinahk, üles ja andis Aadule ruumi.

„Kas paneme piibud ka käima?“ küsiti.

„Ei tohi enam suitsu teha, see matab rinda... Ole terve pakkumast.“

Aadu puudutas paitavalt Antsu tuluuue kirju kinda käeselga oma paigatud käpikuga. Vaigiti.

„Nii ta on, jah,“ ütles siis Ants. „Eks ma ütelnud sulle — vara veel talu ära anda pojale: enne omad silmad kinni, siis... nagu tegi minu isa. Peremees oli kadunukene surma tunnini... Sa tead, olin juba peagu viiekümnene. Veel nädal enne otsakest pani ta sellesama hobuse ette, ilusad ohjad võttis ja kõik ja sõitis õpetaja juure oma kabeliaia tähte tooma... Ei mina Annega põlanud isa ega isa meid.“

Aadu noogutas. Hobune sõitis.

„Süüa sulle ikka annavad?“

„Ole ei peremees söömata,“ vastas Aadu ning lisas juure: „Noh, nii... Suur tänu, nüüd sai sõita ja... nüüd lähen jälle... lähen siit sihti mööda, siis saan jälle küla-tee pääle... Mõni viimaks näeb, et Ola Ants sõidutab santi...“

Ütles nii ning kahetses, mis oli üle huulte libisenud.

Ants raputas pääd.

„Sind ei ole minul vaja häbeda, küll aga seda, et meie vallas on niisugune peremees nagu Jaan,“ vastas. „Iga mees hoiab naise poole, aga

siis... Oled ikka ise ka süüdi. Ega veel tea, kuidas Jaan omad päevad lõpetab. Noored inimesed abielluvad järele mõtlematult. Sina oleks pidanud poega hoiatama ja takistama, kui oli see õige aeg. Sa ikka teadsid, et poeg naist võtma hakkab. Sina olid vanem ja olid peremees majas. Mari on halva loomuga ja kiusakas. Ma ei olegi palju nii vihast naist näinud nagu tema on. Jaanil ei lähe temaga mitte hästi. Ta on ju küll tööinimene ja väga kokkuhoidlik perenaine, kuid mina teda omal pojalt kosida ei oleks lasknud. Ei tea, kuidas sinul-mehekesel nii halvasti on läinud!"

„Ei tea,“ vastas Aadu, „ei tea, Ants.“ Jah, jääme siis jumalaga.“

Lahkus saanist ja hakkas, küür seljas, tasa minema. Ants vaatas talle hobuse seista lastes natuke aega järele.

Mida kõik inimene ei pea ära kannatama just omil vanul päevil... Jah, imelik on see maailma-elu: kel nii, kel teisiti. Omad hädad ja ristid aga igaühel ja igalpool, mõtles.

Nõõtas siis hobust. — —

ÕHTUL, videviku ajal, sõites läbi mõisa endise kasumetsa, Ants keeras ruuna talveteele, et üle soo otsemalt ja kiiremini koju jõuda. Oli hakanud sadama kergelt lobjakut. Hilju liuglesid lumehelbed puile. Neid tungis saani ja Antsu kasukakrae vahelegi. Hobune sörkis sõitu looga kergelt ja rütmiliselt liikudes.

All sool, kus kasvavad ka kased, küürutas kinnisadava tee ääres ühel mättal, puu kõrval, inimkogu, näoga vastu lund. Ants peatas hobuse ja hüüatas. Kui vastust ei tulnud, astus saanist välja ja sammus lumes lamaja juure. Nägi: kase- ja pajuviitsade kubu nõõri abil selga kinnitatud, mõlemas kaenlas tugev, siledaks laasitud noor kask, lebas vana Aadu.

Riigi-metsa ree-jalased, ümises Ants. Ühtki annaks mehel kanda, Aadu aga on tahtnud kahega hakkama saada. Aga, näed, ei saanud.

Arvas, Aadu on surnud. Vanade inimeste juures sageli juhtub, et nad varisevad kokku ootamatult.

Katsudes Aadu keha Ants veendus, et ses veel eluvaim oli man, ja vanamees korises, kui kubunõõrisid hakati lahti tõmbama.

Upitanud ja avitanud haige põlle alla saani Ants pidas enesega aru. Lühikese mõtlemise järele sammus siis ka jalaste ja kubu järele. Neilegi aseme leidnud süütas piibu ja laskis hobusel, alul sammu, edasi liikuda.

Oli juba täiesti pime ja keerutas laia lund, kui Ants jõudis Rahi tareläve ette. Toas näis põlevat laternatuli.

Tõstis jalased ja viitsakubu maha. Siis katsus maja ust. See oli lahti.

„Kes säääl on?“ küsis naise hääl. „Jaan, vaata, kas Aadu on tulnud või?“

Ants ei vastanud. Tõstis Aadu tuppa ja

asetas ta nurka pikale pingile.

„Leidsin soo päält,“ ütles, „suremisel on teine.“

„Võeh... Ma ütlesin vanamehele,“ sai nüüd Mari sõnad suhu, „et mis sa kooserdad selle talveilmaga välja...“

Ants nagu tahtnuks midagi vastata, vaikis aga ning läks, peagu sõna lausumata. Mari vaatas talle järele ja naeratas, suu viltu. Ta naeratus kadus, kui Ants uuesti ukse avas ning tõstis esikusse vitsakubud ja jalasepuud.

Jaan seisis tagatoa lävel, Mari — pliidi kõrval, mõlemad tummalt vait, ning vaatasid pilke vahetades teineteisele.

„Ja siis jumalaga,“ ütles Ants.

„Ju... jumal kaasa,“ sõnas Jaan. Ning siirdus isa juure. Võttis tal kasuka seljast.

Möödus aga tükk aega, kuni Aadu toibus ja visa hing enda ajas truubi soojuses jälle jalule.

Süda oli siiski vastu pidanud mingisuguses nõrkuse hoos, mis teda tabanud sool, ja nüüd ta värisevad sõrmed puudutasid aseme äärt.

„Elama hakkab, vanakurat!“ kuulis ta segaselt minia sõnu enese kohal.

Teeskles, nagu poleks midagi kuulnud, pomises „Oeh!“ ja vajus küljeli. Kuni uinuski. Haige-und.

Magas ja virgus, magas ja virgus.

KUI Aadu märkas, et tal oli juba söögiisu ja et lamamine ja söömata olek teda liialt nõrgestab,

tõusis ühel õöl üles, et kobada toidukapi ukse järele.

Oma hambutu suuga närinud natuke kuiva leiba ja joonud üle kausiserva hapupiima, nagu läbi une talle meenusid ree-jalased. Kindlasti ei teadnud aga enam, kas oli käinud nende järel või pidi ta alles seda tegema. Hommikul kuulis taga-toast poja häält.

„Tuleks nende jalaste pärast metsniku juure sõita...“

„Sõidad teinekord! Täna on tarvis veskile minna,“ vastas Mari hääl. „Võib-olla, et on ka arsti vaja, näed isegi, et minuga on juba niikaugel. Vanamehest vargast abi ei ole.“

„Vanamehest?“

„Jah, ja ära ka ei lõpe teine. Näed, mis-sugune pahandus tuli.“

Veel räägiti midagi, kuid Aadu enam ei kuulanud. Ta ajas enese istukile ja, kui Mari kõõki astus, oli Aadu ase seina ääres tühi. Kuid ei pannud sellele rõhku, sest täna oli tal tegemist rohkem enesega kui teistega: äkilised lühikesed valuhood ristluis tegid ta väga rahutuks. Kõndis mööda kõõki, pani vahel käed puusa, kallutas end, ning ta nägu tõmbus aeg-ajalt valulisse grimassi. Kavatses juba minna voodi, kui valud vaikisid ja torked enam ei kordunud. Hakkas tegema tuld.

Vahepääl oli Aadu kirvest otsimas. Teadis, et tema oma kirves asus rehe-all kastis, sinna oli ta tema jätnud. Avas rehevärava — imelik, kuis see värav nii raskeks on muutunud lükates — ja

kohe ukse kõrval, läbi seinapragude sisse tuisanud lumel nägi ree-jalase puid, mis olid hooletult siia visatud. Aadu kohe tundis ära enda raiutud jalased. Nüüd ei tarvitsenud nende järele metsa minna!

Tal oli oma leiu üle nii hää meel, et muust mõtlemata kõndis riistakasti juure. Väikese kirve ja käsisaie leidnud lõikas jalase otsa ära, tegi küljelõike ning hakkas vaevaliselt selle suunas lööma laaste.

Rehe uks lükati jalaga laiemalt lahti. Sisse astus Jaan.

„Ma panen jalased painesse,“ ruttas Aadu rõõmsalt seletama.

„Panen su naha painesse“, vastas Jaan pahuralt. „Ütle, mis näo ma pidin tegema Ola Antsu ees? Mina võtan varastatud kraami vastu!“

Haaras puud ja viskas need üksteise järele vihaselt üle ukse välja.

Aadu istus paku otsa ja väristas oma vana pääd. Tema pilk vahtis segaselt kaugusse.

„Mine tarre! Sinu pärast ma muud ei kuule kui Mari näägutusi. Tülid lähevad juba suureks.“

„Mari näägutusi,“ kumisesid Aadu kõrvus poja sõnad. „Varastatud kraam...“

„Varas oled jah! Varastad leiba, ütleb Mari, ja varastad silmad pääst... Kui veel kohus ei tule...“

„Kes varastab, see tapab ka...“ üteldi.

Kes varastab, see tapab ka...

Kes ütles nii?

Langetatud pääga, pilku tõstmata, Aadu komberdas rehe-alusest välja.

Vaatas: paljapäi seisis tare lävel Mari. Aadut nähes ütles:

„Juba käib sandisärk... Noh, kus luuad on, mis sa tooma pidid?“

Luudasid, helde taevast, ei olnud Aadul enam meeleski!

„Vaata, et luuad olgu tehtud! Kes sinu aset muidu kasida saab! Ära oled määndanud — nagu mõni laps — aluskoti. Minu ema andis...“

Mari ema antud aluskott... Ära määndab Aadu selle katkise kotitüki, sest et ta vanadusmõrkuses...

„Kuhu see Jaan jääb? Nagu isa, nii poeg!“
jatkas Mari.

Nagu isa, nii poeg...

„Võeh!“

Aadu ei näinud, kuis naine äkki tuppa vaarus.

„Jaan, tule ruttu, ruttu!“ kuulis aga Mari kutset. Läks uuesti rehe-alla.

„Perenaine kutsub,“ ütles toetudes värava rajale. „Tulgu väga ruttu, ütles.“

„Kas juba sünnitus?“ hüüdis Jaan, visates saani aisad käest ning kargas õue.

Sünnitus... perenaisel... Nojah, muidugi... Kolmandat korda... Oli seda ka veel vaja!? Kas uuel inimlapsel on tarvis sündida s i i a, sellesse R a h i häda-orgu! Tänu jumalale, et need esimesed surid...

Liig palju kuhjus täna Aadu pää pääle mõtteid, elamusi. Kõigest kuuldust püsivamalt kõlas ta kõrvus lause: Varas oled!... Kes varastab, see tapab ka...

Seina ääres seisis käi. Selle kohale oli torgatud prao vahele seatapu puss. Käia kõrval lebas kase- ja pajuokside kubu.

Pikkamisi hakkas Aadu pilk rändama noa, käia ja oksadekubu vahet. Siis sirutas käe väitse järele.

Kolm tundi hiljem — —

KOHTUPÄEV. Arutusel on kaksikute tapmise asi. Süüpingil — vana peremees Aadu. Teda süüdistatakse ettekavatsetud roimas, mille ta korda saatnud oma vihatud minia laste vastu.

Aadu oli tabatud kuriteo kohalt, kätel ja riietel veri, käes verine puss.

Mari, talu perenaine, oli leitud surnuna sängijalutsilt. Kohtuarstlik lahkamine tõestanud ta surma südamerabanduse teel. Arvatavasti oli ta rutanud kaitsma oma lapsi, kuid roimarit mitte takistada suutes kokku varisenud.

Tunnistajad — nende hulgas ka kaebealuse poeg, arst ja Ola talu peremees — on üle kuulatud. Kaebealune ei vasta ühelegi küsimusele. Nii juurdluse andmed kui ka tunnistajate seletused jätavad mulje, et ei või kahtlustki olla roimari isiku suhtes. Küsitav vaid veel, kas on pehmendavaid asjaolusid ja kas on tarvilik kaebealuse vaimse

seisukorra kohta otsust.

Sõna saab kaitsja. Prokurör varjab haigutust. „Härrad kohtunikud,“ ütleb noor advokaat. „Mu ülesanne oleks märksa kergem, olnuks ma vandekohtu ees... Aga — ma loodan, et mu püüe, kohtule tõe selgitamisel abiks olla, ka praeguse auliku kohtu ees ei jää tagajärgedeta.“

Peatub hetkeks. Siis, asetanud käed mapile, algab:

„Siin üteldakse: mees, kel üks jalg juba haua äärel, on jõledal kombel kustutanud oma kahe pojalapsee elu varsti pärast nende sündimist, mil noor ema oli abitu ja kaitseta, sest tema mees oli toomas talle arsti, ja muid elanikke hokkuhoidlikus talus ei olnud. Ütlete ehk: vanamees, kes ise haua serval, hävitab saabuva elu enne, kui too oma karjatust „*Tahan ellu!*“ veel õieti suudab avaldada! Ning hüüate: *Surmamineja, sa ei tohi tõsta kätt algava elu vastu! Sa ei tohi tappa!*

Mu härrad! Meie ees on masendavamaid perekonna-draame!

Kas on siin üldse süüdlast? Kui ometi, siis kes on süüdi? Ja kui avastame ta, siis kas peak-sime ja saaksime sel juhtumil süüdlast karistada? Ma arvan, elame küllaldasel määral kultuurses ühiskonnas, kel peab leiduma kaitset oma abitule liikmele, seda kaitset mitte ühekülgsest pakkudes.

Kõigepäält: kui oli abitu sünnituse järele naine ja kaitseta need olendid, kes üldse veel eluhinda ei tundnud, siis, ärgem unustagem, et oli

kogu aeg abita ja kaitseta veel keegi, s. o. kaebealune. Ta oli tudisev, päev-päevalt vägivaldselt, enneaegselt hauda tõugatav. Polnud õigust ka tema kallal vägivalda tarvitada, tema kallal, kes oli elu ja jõukuse võimaldanud pojale ning perenaise-päevad miniale. Kui seisame nüüd kohtulaua ees ja kisendame: „*Löö risti!*“, sest on saadetud korda roim, sest külmas hauas puhkavad naine-ema ja kaks tugevat last, siis võib täie õigusega teisest küljest hüüda ja nõuda: „*Kaitset! kaitset ka ihu ja hinge inkviitorite vastu!*“ Sest meie ei pea aluseks võtma eeskätt iga olendi, kel eluvaim sees, vaid inimese kaitstmist. Käesoleval juhtumil on tõenäoliselt tegemist ebainimlikkude kaitsealustega, — ma tahan ütelda — nendega, kelle poolt vormiliselt on praeguses asjas säädus, s. o.: ebainimliku mehe ja naisega. Kujutagem, kuhu jõuaksime, kui ühiskond jätab vanemad saatuse hoole ning annab eluõiguse vaid lastele! Jah, teie ütlete: on keelatud oma vanemat lüüa, on õigus vanemal nõuda oma töövõimeliselt täiskasvanud lapselt, kui tal enesel midagi pole, elatisraha... Mina ütlen: elame ajastul, mil juba teised vaated ja mõisted valitsevad, kui sajandeid ja aastatuhandeid tagasi! Keelatud on vanemat kirvesilmaga ähvardada, teda näljutada, teda vargile ajada, roimateele saata. Keelatud on inimese kallal tarvitada säärast vägivalda, mis võib igaühes äratada ürginstinktid, sõnaga — keelatud on teha inimesest hetkekski elajat. On

see aga sündinud, siis pole hukkamõistev ainult kaebealune.

Väidetakse: kaebealune surmas oma minia ja ta lapsed. Meeltesegaduses küll, võib-olla, aetud äärmusse, aga tappis poja järeltulijad ning hukutas nende ema, kes ei suutnud taluda oma laste surma... Ütlete: Kaebealusel polnud armastust? Poeg ei armastanud oma isa, isa andestas ja andis temale kõik, mis tal olnud võimalik anda! Ja minia ei armastanud teda, ta otse vihkas teda. Miks? Sest et vanainimene õigel ajal ära surra ei mõistnud... Kodus tehti ausa talutaadi elu põrguks. Mis võiks seda vanakest, kel võib-olla nüüd, pärast kõike seda, mis juhtunud, pole antud enam kuigi kaua päevi, veel halvemat oodata, kui oli see, mis ta juba läbi teinud, läbi tegema pandud? Kui ta mingi eluvääratuse eest karistust peakski väärima, siis on ta selle juba ette üle elanud. Nüüd peab ta kuuluma vabadusse.

Vangla!? Surmanuhtlus!? Mina isiklikult ei usu, et nii ülem karistusmäär — surmanuhtlus, — mis veel mõnes riigis on maksev, kui ka vangla kedagi õieti karistab või kaitseb. Vanglas kaasvangidelt sageli saadakse õhutust, näpunäiteid, „kooli“ pärastiste veel julmemate, uute kuritegude kordasaatmiseks, kusjuures siis ei kukuta enam nii kergesti sääduse kätte, mõistes varjata oma jälgi. Vanglas võidakse saada ühiskonna ja riikliku korra vastasteks ja vaenlasteks! Ei; leitagu teine, uus tee, kui seistakse kellegi karistamise tarviduse

ees, meeles pidades, et karistusel peab olema eeskätt parandav mõte!

Vaadake, vanakene, kaebealune on nii oma poega armastanud, et ta oma elugi ohverdaks tema hääolu eest. Ei taha, et pojale paha juhtuks. Ei taha ka, et pojale saaks kord osaks isa saatus. Meil on põhjust arvata, et mees oli oma tigeda, pahaloomulise, morni ja rahulolematu naise võimuses. Ma ei söanda mõtet avaldada, et ta tulevikus ehk oleks vabanenud ebanormaalsest kodusest olukorrast. Vastuoksa: kardan, et võimu näitamine naise poolt oleks veelgi süvenenud. Kui elutark isa kingib oma talu pojale ja saab osaks koera-elu, miks ei või siis poeg kinkida talu oma naisele ning sellelt võtta vastu ühel päeval kerjusekott? Mehed on pimedad, kui nad on noored, ja kui nad veel kirgedega ripuvad naise küljes. Pärast on hilja, kui virgutakse. Ühiskond, ära otsi üksnes karistusteid, kaitse meid ka halvade naiste eest! Anna meile hää naine ja hää ema, küll nemad parandavad ka meid, mehi, kui oleme neist halvemad.

Ütlete: kaebealune hukkas kaks saabuvat süütut elu. Lubage, minu härrad! Ei ole kellelegi uudiseks see, et pärivuse teel omandame mitte vaid välist rakkude sarnasust oma esivanemaga, — hoolimata kasvatuse mõjureist, pärime oma auväärselt vanemalt ka nende iseloomu ja hingeelu. Mis ütleksime selle kohta, kui kaebealuse pojapoeg ja -tütar elus olles ja üles kasva-

des käivad tigiduse ja ebainimlikkuse suhtes oma vanemate jälgedes, vastu enese paremat tahtmiski? Siin on ka kaebealuse poeg. Kas oleks see temale või ühiskonnale soovitav, kui tema laps tasub talle ja emalegi sama mõõduga, millega mõõdetud nende vanaisale? Meil kõigil on vanemad, vähemalt tunneme oma ema, mõnel ta on juba surnud... Väga paljud meist on juba või saavad ise vanemateks. Tahaksime ja oleks see soovitav, et meie lapsed meiega, kui oleme vanad ja väetid, käituksid nagu olenditega, kellele suu sisse karjutakse: „Vanamees, oled risuks ees, kirvesilma sulle!“ Usun, et keegi meist ei tahaks seda. Me ei taha midagi oma lastelt, kõik anname neile, ainult veidi hingelist soojust, tänutunnet, lapsemeelt ihkame. Laps jääb vanemale lapseks, olgu too laps kui noor — suurim egoist, — või kui vana, vanem kui väeti, laps kui suur hinge- või ihu kangelane, tegelane, riigimees. Meie vajame sooja, südamlikku, inimlikku perekonda, kodu, ühiskonda! Seda ei saavuta meie aga ealeski, kui me kodune ühiskond — meie perekond — ei hoova oma liigetele armastust, vaid tänamatust, ükskõiksust, täielist hoolimatust, viha, loomalikkust. Vaadake, mina ei leia selle õnnetu vanamehe ka sellelt seisukohalt vaadatuna süüdi olevat. Mis ta on teinud? On jaganud ja otsinud armastust! Kas selle eest on ta teeninud ära karistamist!...

Kui ilmtingimata ühelt poolt minia asub

seisukohale, nagu mõnes muistses riigis, et vana inimene on ülearune suu, ülearune element, kasutuks jäänud ese, et eluõigus on vaid jõulistel, siis teiselt poolt hellenid, näit., õigustasid vigase lapse hukkamist ning otse nõudsid ja teostasid lapsetappu... Minu härrad, peame arvestama teo motiive. See ei tähenda, et mina pooldan juba sündinud lapse elu vägivaldset katkestamist siis, kui see ehk kuidagi tarvilik on, ei! Kuid tõele au andes mõtelgem põhjalikult järele, enne kui inimese tema oletatava kuriteo pärast hukka mõistame.

Antagu meie kaebealune vabaks! Antagu temale poeg, kes pöördub ümber ja hakkab talitama teisiti kui seni. Antagu temale hää, hoolitsev minia, kes talle sõnagi ei lausu juhtunud „kuritööst“, antagu temale päikesepaisteline poja-laps, terve, tugev, tervete instinktidega, jumalavallatu — ja siis, vaadake, meie sellega karistame kaebealust õieti rängalt. Mis tegi keegi talur, kelle aita oli tulnud vargile suurimas viletsuses viibiv talu endine kauaaegne aus teenija? Ei lausunud tabatule sõnagi tema teost, vaid kutsus naise, üteldes, et on tulnud kallis külaline, kellele tarvis süüa anda. „Kalli võõra“ einestanud, upitas peremees talle koti varastatud toiduainetega selga, paludes teda oma vara mitte maha jätta. Ja mis teie arvate: kas varas naeris oma vabastaja üle, pidades teda narriks, et ta teda ei saatnud vangla? Too õnnetu läks ning poos enese talu metsas!...

Vahest väheseid juhtumeid leidub, kus inimes-

tes on inimene paratamatult hukkunud. Nood olendid kuuluvad juba säärase psühhopaatide hulka, kellest ka on muidugi kahju, kuid keda ei päästa enam ükski karistus ega arst. Isolatsioon on vaid noil kordadel ühiskonna huvides. Ei ole mina vägivaldse karistamise poolt, sest see lõhnab „verise kättemaksu“ aja järele. Kättemaks on barbaarne mineviku nähe, tänapäev külvaku rahu. Nüüdsel ajal antagu vang oma südametunnistuse hoole! Mitte karistust, vaid eneseparandamiseks aega ja võimalust vabas ümbruses! Kui keegi, seni aus inimene, läks olukorra ohvrina vargile ning õieti talitades talle andestati, siis tuleks ka tol korral vabaks jätta see inimene, keda nõnda kaua piinatakse, kuni ta meeleheitel, kaotanud tasakaalu, toimib roima. Laste kasvatuseski on juba aru saadud, et vitsa ei tohi tarvitada. Aidakem inimkonda edasi tema õnnelikkuse tähiste otsinguil ning ärgem mingem tagasi ega tammugem paigal! Ainus karistusviis, kui kaebelune milleski süüdi leitakse olevat, on see minu poolt soovitatud tee — ta mõistetagu õigeks!“

„Lõpetasite?“ küsis eesistuja.

• „Ei, härra president, alles algasin.“

Meile on antud vähe andmeid. Tuleb arvestada peamiselt poja seletustega, sest isa, näete, vaikib. Näib nagu oleks ta kaotanud kõnevõime. See räägib, tema kasuks nagu tunnistaja Ola-Antsu usaldusväärsed seletusedki. Need ei valgusta küll sündmuste käiku saatuslikul päeval,

kuid nad näitavad, kuidas käituti kaebealusega. Minia väljendus: „Ma ütlesin vanamehele, et mis sa kooserdad selle talveilmaga välja,“ ei vääri muidugi mingit tähelepanu, sest see on vaid väike kavalus, et näidata, et kaebealune on ise oma tahtel riigi metsa vargile läinud, et varguses pole süüdi mees ega naine. Kuid see lause ise-loomustab seda naist: tõeliselt ta just kihutas oma äia metsa! Oluline on kõik see tunnistaja seletus, kus ta kirjeldab kaebealuse miniat ja tema äia elu. See oli tõepoolest raske, ütleb ta. Mitte kuulduste, teiste jutu järele ei tea ta seda, vaid ta on oma silmaga näinud, milline kisendav olukord valitses Rahi talus. Nii nägi ta juhust, mil minia, päältvaatajat häbenemata, metsikult taples oma äiaga, kui too ei jõudnud küllalt kiiresti üht karjast eraldunud ja vilja tunginud lehma tagasi ajada... Poja tunnistus, esimese pilgu järele otsustades, ei räägi midagi isa kasuks. Poeg lihtsalt kirjeldab, mis tema koju jõudes näinud. Ta eitab muidugi käsu andmist isale ree-jalaste ja luuamaterjali järele saatmise suhtes, ja see pole ka tähtis. Enesestki mõista ei läinud kaebealune ree-jalaste ja muu järele selleks, et seda kõike ise hiljem kasutada. Materjal oli määratud poja tallu, poja käsutusse. Poeg ka ise ei salga seda, et isa ütelnud temale, et läheb jalaste ja luudade järele, ja ta pidanud seda naljaks, sest kõnes olev mets asunud päalegi kodust mõni kilomeeter eemal, mis on haigele vanamehele kauge maa. Hiljem,

külmetuse tagajärjel, süvenes taadi haigus... Kuid praegu ei taha ma haiguse tähtsust toonitada, vaid üksnes peatuda tunnistuse juures, kus poeg, ilma et seda ise ehk tahakski ja teaks, annab väga olulise seletuse, mis ilmselt räägib ta isa kasuks.

Mis ütles kaebealuse poeg? Ta ütles: „Kui ma kõõki astusin, siis kuulsin teisest toast kolksatust, nagu kellegi kukkumist.“ Edasi minnes jäänud ta soolasambana seisma, sest tema ees põlvitanud tema isa, käes verine seatapu nuga. Isa kõrval lamanud kolm lumist luuda, natuke verised... Poeg sõitnud kodust ära 2¹/₂ tundi enne kuritegu. Sõit arsti juure kestnud umbes kolmveerand tundi, tagasisõit olnud palju kiirem. Arsti juures viibinud ligemale tund ja veerand... Kas ei räägi see tunnistus kaebealuse kasuks? Märkate, mis poeg seletab?

Arst kinnitab poja tunnistust. Ta on sama näinud, mida nägi kaebealuse poegki. Tähendab: kaks isikut nägid kuriteo kohal üht ja sama pilti. Järelikult tohiks nii olnud olla, nagu nägi mitte üks, vaid koguni kaks inimest! Arst lisab veel juure, et kaebealune on põlvitanud seina ääres suurte kohkunud silmadega. Naise ja tema kak-sikute laibad olnud juba külmad ja surm võinud neile saabunud olla umbes tunni aja eest. Kaebealusel olnud nuga käes. Ka rabandusse surnud sünnitajal olnud käed ja riided verised. Eks

ole, ta sünnitas ju, ja sirutas omad käed vaeste väetide järele... Kaebealuse kõrval lebanud kolm lumist, verest veidi punaseks värvunud luuda. Kedagi teist ta pole majas näinud kui kaebealust ja laipu.

Meie teame, et talus ei elanud kedagi pääle kaebealuse, tema poja ja minia... Midagi ei olnud röövitud... Mehel ega naisel polnud oma teades vihavaenlasi, paha läbisaamine olnud kaebealusega... Kõik on nii. Ja täpselt õige! Kumbki tunnistaja ei räägi ebatõtt. Just see ongi tähtis. Või õigemini ütelda: just see on tähtis, et nad mõlemad midagi nägid, mis annab minule kaebealuse kaitsmisel nii tugeva toe, et ma hetkekski enam ei kahtle selles, kes tõeliselt on roima korda saatnud. Julgesti võin kinnitada teile, et kaebealune ei ole mitte mõrtsukas. Vanakene istub süütult süüpingis!“

Kaitsja tegi pausi, vaatas prokuröri poole, kes, näis talle, natuke muigas, ning keerutas siis enese poolenisti päältkuulajate poole, tõmbas kergelt hinge. Siis puuris pilgud kaebealuse Aadu — silmadesse.

„Härrad kohtunikud! Vaadake teda: kas nii näeb välja tõeline roimar! See on ju jõuetu rauk... Jah, ta pilk on praegu väga kohkunud, tal on minu ees — hirm. Miks? Sest et kuulis, et tema süütust üks inimene usub. Aga süüdi tahaks ta olla! Nagu noaga praegu lõigatakse tema südant, sest ta kardab, et tema asemel

hakatakse äkki süüdistama kedagi teist...

Tõde ujugu päevavalgele! Ainult puhas tõde, härrad kohtunikud!

On jäetud seni tähele panemata üks koht kahe tunnistaja seletusest, mis peaks ilmselt rääkima kaebealuse süütusest! Räägin luudadest.“

„Mis on's nende luudadega?“ küsis prokurör kärsitult. „Luudasid tarvitatakse pühkimiseks, jälgede kaotamiseks.“

„Täitsa õige, härra prokurör. Olen kohtu poolt määratud kaitsjaks, kuid ärge arvake, et ma seepärast asja pääliskaudsemalt võtan. Ei mina lase teil selle kaebealuse auga halliks läinud pääst ainustki juust kõrvaldada! Härrad kohtunikud! Andestage võrdlust, kui teiegi olete käesoleval korral luuad, kelle ülesandeks on mõndagi paha, mis juhtunud, hääks teha. Teie eemaldate ehatõe mustad niidid, mis juhus poetanud maha, ja järele jääb tõe kuld. Kellegi süütu kannatus ei pea laskuma punase plekina kohtu valgele lumele! Veri kisendaks! Vanamees ei ole süüdi.

Mul on tunnistajaid, kes aitavad tõendada mu väidet! Mitte ainult arst! Mitte vaid poeg! Kaebealusel on veel kaks tunnistajat, kes on küll sõnatud, koguni elutud, kuid seda kindlalt. Need on: lumised luuad!

Kes tõi luuad roima paika? Sai olla nende tooja sünnitaja? Tõi need luuad tuppä arst? Või oli nende tooja kaebealuse poeg? Või viibis tõesti majas veel keegi, keda kuskil ei mainita?

Andmed tõendavad, et luuad tõesti tõi tuppa kaebealune. Need olid tema tehtud uued luuad. Ja need luuad olid lumised. Tähendab, värskelt toodud, just enne seda, kui nad leiti arsti ja kaebealuse poja poolt. Varem ei võinud luuad kohal olla, sest muidu oleks lumi kohe nende küljest veeks sulanud.

Nüüd: poeg tõendab, et tema kodust eemal viibimine kestnud 2 $\frac{1}{2}$ tundi. Arsti poole sõitnud ta aeglasemalt, umbes kolmveerand tundi, — et mitte kohe hobust liialt ära väsitada, arvan — kuna tagasisõit arstiga sündinud poole tunniga. Arsti, keda pole kodus olnud, tulnud tal oodata ligemale tund ja veerand. Selle kohta on teil muidugi tunnistaja olemas, p e r e m e e s Jaan?”

Pilgud pöördusid tunnistajate pingis istuva kaebealuse poja poole. Mees oli koledasti kahvatanud. Tagumistes pinkides hakati sosistama, tõusti üles ja vaadati üle teiste päade.

„Vastake, tunnistaja, härra advokaadi küsimusele!“ käskis kohtu eesistuja. „Astuge kohtulaua ette!“

Hüütav vaatas segaselt ümber, nagu ei usuks ta kindlasti, kas on pöördutud just tema poole. Siis tõusis raskelt üles ning sammus uuesti kohtunikkude ette.

„Kas teil on selle kohta tunnistaja olemas, et ootasite ligemale tund ja veerand arsti tema kodus ja et teie vahepääl ei käinud kuskil mujal?“ küsis kaitsja.

„Taevane jumal!“ hüüdis noor peremees. „Kus ma's pidin olema? Tohtri-härra tüdruk ja proua nägid mind mõlemad, kui ma istusin ja ootasin arsti suures kärsituses. Hobuse juures käisin ja tulin jälle teisipidi tuppa.“

„Nii?“ lausus advokaat. „Nüüd on teil „Taevane Jumal!“ suus, kuid kui teie isa oma südames Jumala poole ohkas, siis lubasite tema naha panna painesse!

Hästi! Meil on teada, et teie äramineku järele jäi isa, keda laskis kutsuda Mari, rehe-alla. Eks ole nii, peremees Jaan?... Jäi! Väga häa. Rehe-all asusid ühes ree-jalastega metsast toodud paju- ja kaseokside kubud?... Teie ise viskasite kubud sinna?... Viskasite. Kas kaebealune oli nende kubude materjalist luudasid valmistanud?... Oli, nagu teie pärast nägite. Häa. Kuriteo kohal oli kolm värsket, uut, samal päeval teie isa poolt valmistatud luuda?... Oli. Teisi uusi luudasid parajasti talus ei olnud?... Ei olnud. Nii... Härra prokurör teab, et luudadega pühitavat... Nüüd mina küsin: mitu luuda valmistab inimene tunnis? Praegusel ajal valmistatakse tunnis kaks luuda. Tubli. Kas kaebealuse Aadu luuad olid aga valmistatud vana või uue viisi järele?... Vana!.. Muidugi. Kaebealune on vana mees ja valmistab ka luua nii, nagu see vanasti tehti. Istus rehe-all paku otsas. Võtnud seinapraost noa, hakkas ta iga kase oksa üksikult korralikult teritama ja kõrvale panema. Kui luuatäis oli valmis lõigatud, hakkas

luuale kaht võru tegema. Need valmis saanud, tulid võrud oma määratud kohtadele asetada ja luuda kloppida. Lõppeks oli korralik luud valmis, ja seks kulus tal peaegu tund aega! On mul õigus, tunnistaja?... On... Teise tunni võttis teise luua valmistamine. Nüüd arvame veel juure aeg, mis kulus luua varte leidmiseks, tegemiseks ja paigale asetamiseks, kuni kolm luuda täitsa valmis olid, nii et neid kasutada võib... Üksnes vilunud ja virk mees võib korraliku luua endise „tehnika“ järele valmistada tunni jooksul. Meie luudade tegija, kaebealune, on kahtlemata virk mees, kuid tema juures peame veel arvesse võtma tema vanadust ja haigust. Seepärast on kõigiti loomulik, et temal kulus tolkorral kolme luua tegemiseks vähimalt 2½ tundi. Jah, me saame aja, mis näitab, et kaebealune ei võinud milgil kombel lahkuda rehelalt enne seda aega. Kuidas aga on siis võimalik, küsin nüüd, näha kaebealuses mõrtsukat!? Tal võis olla üks luud valminud, kui juba keegi kuriteo oli korda saatnud! Sest meie teame, et laibad olid juba külmad, kui arst saabus. Surm oli külastanud talu tund enne seda. Ei saa kuidagi olla tõenäolik, et inimene, saates korda roima, suudab selle järele rahulikult vähem kui 1½ tunni jooksul valmistada veel kaks korralikku vanaaja luuda ja siis jälle uuesti kuriteo kohale minna, kaasas lumised luud!? Ei saanud nii olla. Arst ütleb, et leidis kaebealuse kuriteo kohalt suurimas segaduses. Vaadake, nüüd on kaebealune suurimas segaduses,

tapmise momendil aga ja pärast seda nii rahulik, et teeb teised kaks luuda valmis veel kiiremini kui esimese! Kuidagi ei saa seda uskuda. See pärast on minule selge: vanamees kaebealune ei tapnud kedagi! Tema, töötades rehe-all, ei teadnud roimast midagi.

Ainult noor, kõigiti elujõuline ja rahulik mees oleks võinud külma ja kaine kalkulatsiooni kohaselt tulla lõpuks kõige sellega toime, mida pannakse süüks minu kaitsealusele. Kss või kivi käsnaks — mina oma mõistuse ja südametunnistuse seisukohalt selle veretöö teostajat temas ei näe. Ta ei saa tegelikult olla roimar ja ta ei ole seda!“

„Teie matemaatika ei lükka kaebealuse süüvõimalust ümber!“ segas vahele prokurör. „Alul räägite, et luud valmib tunni jooksul, nüüd jälle selgub, et ei, — vaadake, kolm luuda tehti vanamehe poolt siiski kiiremini kui 2½ tunni jooksul. Kuidas see klapi? Just teie oma arvestuse järele on täiesti võimalik, et roima teostas kaebealune. Tal oli aega küllalt, oli aega ettekavatsetud, salakavalaks kuritööks ja luudade tegemiseks. Väga osav meister kõrges eas! Mees talitas rahulikult, pakkudes pärast teile tunnistajaiks oma luuad!“

„Protesteerin prokuröri väljenduste vastu!“ hüüdis advokaat. „Kui suur vahe on 50 ja 60 minuti vahel!? Näete oma kõrget ülesannet vaid väiklases kallaletungis. Kaebealune ei ole poole sõnagagi minu tähelepanu juhtinud luudadele.“

„Seda osavam mees! Mina kaitsen ühiskonda

roimarite eest,“ kehtis prokurör õlgu. „Naiivne on arvata, nagu —“

„Noh, omajagu naiivid oleme kõik, hr. prokurör! Tahate aga ühiskonda kaitsta roimarite eest, siis — tehke seda. Kuid kaitske ühiskonda vaid tõeliste roimarite eest! Muidu teete tormituult, mida pole vaja. Palun teid suhtuda elavasse, liiati veel kõrgesse ikka jõudnud inimesesse austavamalt ja inimlikumalt. Ka prokurörielt nõuan ma hinge! Teil ei ole mingit õigust haiget teha inimesele, kelle süütegu ei ole veel lõplikult ning vääramatult kindel. Teil ei ole mingit õigust temaga nii käituda nagu käitus temaga ta halb, mossis minia. Ja lõppeks palun ma arvestada vana taluisa haridusastmega. Tema juures ei saa eeldada sellist peenendatud matemaatilist arvestusoskust —“

„Sellepärast ta sisse kukkuski!“

„Kuulge, härra prokurör, teie arvates näivad nii peened kui jämedatoimsed roimarid rohkem maal kui linnades ja alevikkudes pesitsevat! Tõeliselt on see ümberpöördukt! Püüd kergema elu poole, lõtvus, poolharitus — siin peitub kuritegevuse algidu ja pesa. Taluinimene mõistab töötada ja kannatada. Kui ta siiski rängalt sääduse vastu eksib, siis peame selle põhjusi otsima palju sügavamalt — palju rohkem tema hingest kui arenenud mõistusest. Kuid kaldume kõrvale.

Minu kaitsealune on aus, õiglane talur. Tal ei ole ühtki roimari joont ega kalduvust veres.

Ta on hingeliselt terve. Tal on kahju, et tema lähemad ei ole sama inimliku tundemaailmaga nagu tema. Ja tal kui isal ja inimesel on kahju, et maailma sünnib alaväärtuslikku elementi, kõlbmatuid inimesi. Kuid kättendegi vastu tõsta temataoline, kuigi vaevatuna ja piinatuna, ei suuda, ei saa, ei või, sest oma põhiolemuselt on ta korralik maa-inimene. Nagu ma juba alul ütlesin, tuleb kahetseda seda seda, kelles äratatakse ürginstinktid. Sel juhtumil õnneks meil ei ole siiski muud kahetseda kui vaid seda, et teda on pandud nii palju, otse üliinimlikult kannatama ning on toodud süüpinki."

„Fakte, fakte!“ urises prokurör. „Olete eluvõõras idealist. Räägite õunapuuõitest ja merivaigust. Käige rohkem kohtusaalis.“

„Tänan, see on kasulik nõuanne igale juristile,“ vastas advokaat rahulikult, neelates alla omaealise prokuröri abi sõnad.

„Tõesti,“ jatkas ta, „Aadu ei ole süüdi. Kuidas ta avastas roima ja mis juhtus temaga pärast luudade valmimist? Arvan, see oli nii: luuad olid valminud ja Aadu läks neid perenaisele üle andma või temale ütlema, et nõutud luuad on juba tehtud. Maja läve ees ei tea tema, kas viia luuad sisse või jätta välja. Viib ta need tuppa ja on perenaine jälle kuidagi liialt tujukas, mossis ja kuri, võib veel omatehtud luudadega lüüa saada. Parem juhtumil visatakse need korruga ukse taha, nagu tegi poeg painesse minevate ree-jalastega. Ta asetab luuad läve ette lumme! Ukse avades —

vaid vaikus. Ta ootab kõõgis, kuid keegi ei tule kuskilt. Vanakene on kahevahel ja ootab veel. Siis sõandab ta miniat nime-pidi hüüda. Aga talle ei vastata. Tagatoa uks on natuke avatud. Vanamees hakkab siit sisse piiluma ja näeb korraga midagi põrandal. Veri?!... Muidugi võib põrandal ka värv või midagi muud sellesarnast maha pillatud või ümber läinud olla. Ent perenaine ju peab täna sünnitama! Ehk vajab ta abi? Voodi asetseb ukse kõrval. Kaebealune vaatab aralt, ettevaatlikult sisse. See, mida ta nüüd näeb, ehmatab teda nii, et — minu härrad, meil pole raske arvata, mispärast leidsid poeg ja arst ta nende poolt kirjeldatud seisukorras.

Mis sündis edasi? Tuleb arvata: vanamehel sähvatab mõte, et naise on tapnud tema poeg. Sest kedagi teist talus ei ela. Ta mõtleb ka kurjategijale väljaspoolt kodu, et ehk mõni roimar tungis tallu. Kuid samas taandub see mõte temas kõrval: võiakse ehk arvata, mõtleb, et poeg põgenes kodust. Ta oli poja ärasõitu näinud... Võib-olla, ka pojalt oli villand halvast Marist... Muidugi võis vanakese mõttekäik olla ka teissugune, tähtis on, et ta hakkab poja saatuse pärast kartma. Poeg on veel noor, tema elu seisab ees, — tema poeg ei tohi kahtluse alla langeda! Mis teha? Vanake on täiesti nõutu. Olgu aga kuidas on — tema poeg tuleb päästa! Igal tingimusel, arvab õnnetu isa, tulevad jäljed kaotada! Jälgi jälle võib kaotada, nagu ütles prokurör, ka luua abil...

Jah, vaadake, nii siis kuidagi satuvad kohale lumised luuad, kõik kolm korraga. Ühega neist katsub vana peremees pühkida, kuid tal käed väri-sevad... Maas on uus, suur seatapu nuga. Aadu pillab luua käest ja haarab noa, selle olemasolu kohal paistab talle kõige hädaohtlikumana, see tarvis toimetada esmajoones kõrvale! Parajasti joostakse väljast sisse! Aadu on hirmust keeletu!

Pärast rahulisemaks jäädes ja siis kuuldes, et kahtlustatakse teda ennast, kasvab temas kindel usk, et just poeg on mõrtsukas, sest ta püüab ennast päästa, tahtes süüdi kodusolija, isa pääle veeretada. Ja siis otsustab Aadu vaikida ning vaikimisega võttagi süü enda pääle, et aga päästa poega. Tema on vana, tema elu on elatud, mis võib siis veel halvemat tulla! Küll vaim, kes katsub läbi neerud ja südame, teab, et tema käed on verest puhtad. Rahuliselt võib ta surragi. Hiljem Aadul on küll lootusesädemekene, et ehk siiski oli keegi võõras tunginud majja, kuid kartus, et kui tema oma suu avab, hakatakse seda valju-mini asja uurima, mille tulemuseks aga võivad olla kuidagi kahjulikud andmed poja kohta, — see sunnib teda kangekaelselt vaikima kuni tänase tunnini, mil süüpingis peab istuma.

Tekib küsimus: kui kaebealune süüdi ei ole — kes siis? Sellele küsimusele katsun anda kostuse. Kuid enne, kui seda teen, tahan veel kaebe-alusega rääkida.“

Advokaat vaatas: Aadu nuttis, ja asjata püü-

dis see pisaraid oma kuuekäisega varjata.

Kaitsja astus tasa tema juure ja ütles:

„Ärge kartke. Kõik läheb hästi. Kuid peate rääkima ja rääkima ainult puhast tõtt. Näete ise, et midagi ei jää päevavalgele toomata. Tulge ka teie veel kord kohtu-laua ette!“

Talutas kaebealuse endaga kaasa.

„Rahustuge ja rääkige.“

„Mis pean ma rääkima?“ küsis Aadu nii tasa, et kaugemal seisjad ei võinud teda kuulda.

„Kas oli nii, nagu mina kohtule seletasin? Noh, umbes nii?“

„Jah, küll oli nii.“

Advokaat vaatas kohtunike otsa.

„Nii. Ja nüüd ütelge veel ainult seda, kes teie arvates on süüdi teie minia laste surmas? Ainult puhast tõtt, midagi salgamata!“

Aadu ei saanud aru. Pisarad jäid seisma... Tõstis pää üles, kuulatas ning heitis siis poolenisti sala pilgu poja poole. Kõikide silmad olid aga niikuinii põnevil kiindunud noorele peremehele.

„Vastake!“ käskis kohtu-eesistuja.

„Ma... ma ei tea,“ kogeles Aadu.

„Te ei tea? Teie teate ehk siiski?“ usutles prokurör.

„Küllalt,“ ütles advokaat ruttu, „ta tõepoolest ei tea. Murelik pilk poja poole räägib, kuidas ta teda armastab. Seda pilku tahtsin saavutada ja saavutasin.“

Viis Aadu tema kohale tagasi.

„Aga poeg?“ ütles ta tagasi tulles. „Mis ütleb siis nüüd poeg? Vastake, kas peate oma isa kuritöö kordasaatjaks?“

Vastus, näis, vältas terve igaviku.

„Ma ei soovi vastata sellele küsimusele.“

„Ta ei soovi vastata sellele küsimusele, härra kaitsja!“ lausus sellepääle prokurör.

„See ei tähenda midagi,“ arvas advokaat rõõmsalt, „mul on häämeel, et ta säärasegi vastuse andis. Nüüd võin ma oma kaitsekõne varsti lõpetada. Ja rahulikuma meelega mõni sõna kosta ka tema eest. Seni ma seda isandat hästi ei sallinud! Kuid näen, tal on ka siiski armastust oma isa vastu... Kahju, et alles nüüd.“

Jah, Rahi noorperemees! Hää, et teie niigi mulle vastasite. Teie vahepäälsel ülesastumist oma isa vastu arvesse võttes võinuks teilt oodata halba vastust. Enne abiellumist olite hää poeg, pärast teie vahekord isaga muutus põhjalikult. Kuid katki pole veel midagi. Viimasel minutil võib veel mõndagi viga ja ülekohtu parandada. Veel ei ole päriselt hilja seda teha. Teil on hää isa ja, kui ise ainult tahate, siis leiate temas ustava sõbra ja hää nõuandja endale ka edaspidi. Mis sellest, et tema on vana ja teie noor, tema vigadega ja teie, enese arvates, targem ja veatu! Kõik saame kord vanaaks, kui antakse meile elupäevi. Ja siis oleme rumalad ja vigadega ja meie lapsed jälle on targad ja veatud, ja meie oleme neile risuks ees... Ah, lööge ometi endale vastu rinda ning tunnustage:

„Minu isa on siiski üks tubli ja tore isa!“ Kahju aga, et tõite naise nii kaugelt ja oma isalt luba ja nõu küsimata, nii et tema vahele segada enam ei saanud, kuigi see oleks tarvilik olnud teie kõigi kolme huvides, sest siis vahest poleks rasket õnnetust juhtunud. Ent mis tehtud, see on möödunud. Nüüd alustage uut ja paremat elu. Ärge kartke, teilegi ei sünni siin täna midagi. Kohus kaitseb ka teid!.. Rohkem mul küsimusi ei ole teile. Nüüd minge ja istuge oma isa juure. Küll isa ja poeg kõlbavad istuma kõrvuti ka siis, kui isa on vana ja kui poeg elab oma, teissugust elu... Kõik, mis te täna siin üle elasite, oli teie poolt ära teenitud!“

Advokaat ootas, kuni tunnistaja läks juhatatud kohale ning jätkas siis: „Ka kaebealuse poeg on süütu! Siin, härrad kohtunikud, on dokument,“ — advokaat ulatas ühe paberilehe kohtulauale — „siin on dokument, mis peab tõstma liniku sellelt kõigiti kurvalt loolt. Ma ei kahtle, et teie otsuse tegemisel ka selle arvesse võtate.“

Keegi pole süüdi! Ei äi, ei mees, ega keegi kolmas väljaspoolt. Kõrvaldanud on õnnetu talunaise, kel ka ometi siiski eluõigus oli, sest et ta elas, — kõrvaldanud, tema ja ta laste eluküünla on halastamatult kustutanud meie — *ühiskond!* Süü lasub ühiskonnal, kes ei oska hoolida oma alagemendist — perekonnast ja tema üksikutest liikmetest, jättes kõik juhuse kätte. Juhus parandagu ühiskonna vigu!? Lumised luuad rutaku appi!?

Aga kuidas siis nii? küsitakse hämmastunult. Kas siis laest langes nuga kaksikute kõrri? Jah ja ei.

Mul polnud alul mingit väljavaadet kaebealuse päästmiseks, sest juurdluse andmed rääkisid tema kahjuks ja väga palju lootust ei võinud panna ka tunnistajate seletusele kohtu ees. Sest oli arvata, et igaüks neist jääb oma esialgse tunnistuse juure, mis antud eeluurimise ajal. Kuid hakkasin, sellepääle vaatamata, asja kaaluma, südames tunne, et ma õige asja eest seisan. Ja minu aimdused ei petnud mind. Hakkasin järele mõtlema, et millisel põhjusel õieti võis kaebealuse poeg nii muutuda, et ta oma isa põlgama hakkas! Tema naine oli alati tõsine ja hooti tigidalt ebainimlik. Kas ehk pesitses naise hinges midagi haiglast? Pole ju loomulik, et naine on alati tige ja tujukas, mossis. Naise põhjendatud tujukus on mõeldav teatud ajal kuus... Tal peab mingi viga olema. Võib-olla on tal mõni füüsiline viga, mis avaldab oma mõju tema hingele? Ehk on päritud hingehaigus? arutasin endamisi edasi. Asetanud enesele ja välja jõudnud selle küsimuse juure, sai mulle selgeks poja muutuse põhjus. Sai selgeks, et poja muutus oli tingitud naise haiglusest, teiste sõnadega — mulle sai selgeks, et naise haigus oli nakatanud meest. Nagu paljud teised haigused, nii hinge haigestuski võib olla nakkav, s. o. ühe vaimuhaige inimese alatine lähedus kuidagi avaldab kahjulikku mõju tervele, mille lõpptulemuseks võib olla haigestumine samasse haigusse. Meie näeme ometi,

kuidas paljud psühhiaatrid, kes alati vaimuhaigustega kokku puutuvad ja neid uurivad, lõpuks ise ka enam täitsa normaalsete hulka ei kuulu, hulludes ka sel või teisel määral või kujul. Me näeme sama nähet sageli ka vaimuhaiguste ravilate lihtpersonaali juures: väga paljudel korradel leiame säärase inimeste keskel üpris kummalisi tüüpe! Alles hiljuti ilmus ühe meie linna postkontori kassa juure vaimuhaigla käskjalg, väljaspool järjekorda postmarke ostma, hüüdega: „Kiirtelegramm hullumajast!“ Kui üks järjekorras ootav isik siiski protesteeris, vastas kummaline mees talle juure astudes: „Kas kuuli pähe tahad!“... Saatsin küsimuslehe kaebealuse minia vanemate kohta vastavale kirikumehel ja vastus, mille sain, tõendas minu oletust.

Nagu dokument näitab, olid rabandusse surnud Mari ema ja vanaema, ema poolt, mõlemad haige hingega inimesed. Nimelt enesetapjad. Ning kummaline: neljanda ja viienda sünnituse järele...

Kaebealuse minial oli varem juba kaks last sündinud, mõlemad lühikese elueaga. Ja sünnituse vahe oli vaevalt üle aasta. Saatuslikul päeval oli tal nii-ütelda kolmas ja neljas sünnitus korraga: talle sündisid kaksikud. Kui meie kõike seda nüüd arvesse võtame, siis on selge, et kadunu sai kõigepäält tugeva füüsilise kannatuse osaliseks. Ta kaotas palju verd ja jäi nõrgaks. Siia juure võib-olla seltsis tugev ehmatus, kui nägi, et ta oli sünnitanud kaksikud, sõnaga — üllatus, mis avaldas mõju

hingele. Ühelhoobil oli ta aga ka pärinud oma emalt ja vanaemalt teatava kalduvuse. Kui nüüd kõik need loeteldud asjaolud ja mõjurid liitusid, — siis pidi see juhtuma, mis juhtunud on: nagu ta oma emast ja vanaemast, nii sai nüüd temastki — hull. Ta ema ja vanaema on olnud kuni saatuslike sünnitusteni näiliselt normaalsed. Vähemalt pole nad kunagi enne seda märatsenud ega vaimuhaige kalduvusi ja tundemärke ilmutanud. Nii ka Rahi perenaiseaga... Nähtavasti sünnitus avaldab määratud mõju, saades mõnel korral ka vaimuhaiguse esilemanajaks, nagu see ongi teaduslikult tõestatud. Üldse sageli, nagu teame, emad on „närvilised“, nii noored emad, kui ka need, kes korduvalt ja puhkust saamata sünnitavad. Muide, ka vanad tüdrukud on seda — ka arusaadavail põhjustel: keha ei saa teostada oma osa ega veri puhastuda. Peame täitma looduse poolt määratud ülesandeid! Kui astume nendest üle või jätame jälle need täitmata, siis loodus ise karistab meid.

Tunnen isiklikult naist, kes oma viienda poja sünnituse järele hullus ning ennast ja oma äsja-sündinud last tahtis uputada. Enne poleks temast kunagi võinud eeldada vaimuhaiget. Mõne kuu möödudes ja veidi kosudes ta vabastati vastavast asutusest, kus ta oli pööraselt märatsenud, võideldes nägemustega. Tervenedes pole hiljem enam midagi sellesarnast temaga kordunud. Kuid temagi oli nähtavasti haigluse pärinud: ka tolle naise ema, kuuldes tütre haigestumisest, hullus ja poos enese.

Mujal üks äkkihullunud naine tõusis südaööl voodist ja viis oma 7-aastase tütre järve. Õnneks päästeti laps. Lisan juure, et tolle naise isa oli suurimaid alkohoolikuid!

Nii siis: olles pärinud vaimuhaiguse eod, kalduvuse haigusse, ka kaebealuse minia hullus sünnituse järele. Kedagi polnud lähedal teda takistamas ja keegi ei näinud, kuidas ta sai hakkama oma meeletusega. Kuid teostanud on ta roima oma kahe lapse kallal suure noaga kõige õudsemal teel ise. Ning siis sai südamerabanduse. Teist selestust ei saa olla. Võis juhtuda, et ta tuli pärast roima jälle mõistuse juure, — kes teab. Üks on kindel: teda tabas säälsamas taeva karistus. Saab aga ja võib tedagi süüdistada kohus? Oli ta süüdi ses, et oli alati pahas tujus, tige? Ei ole süüdi! Ei saa ka teda keegi süüdistada. Süüdi on jälle ühiskond, kes laseb abielluda inimestel, kontrollimata nende tervislikku seisukorda, inimestel, kes ise ei või teada, et nad pole terved. Ning süüdi on paljus ka mees: kuidas ta võib, näit., kodust ära minna, kuigi arsti järele, jätmata kellegi hoole haiget naist! Kui ta, ütleme, ei usaldanud oma isa, siis ta oleks pidanud teel peatuma naaber-talus ja säält kedagi paluma kohale sõita! Teisest küljest võib ütelda, et ta oli väga erutatud ning talitas seetõttu järelmõtlematult. Igatahes aga ei iseloomusta siingi end see mees kuigi meeldivast küljest. Arvan, ta vajab elukaaslast, kes on palju muu kõrval — tark, kalli- ja ohvrimeelne. Ja selli-

seid tublisid, häid naisi on siiski meie kodumaal, tänu jumalale, palju. Ma ei kahtle selles. Nähtagu vaid ja mõistetagu hinnata eesti naist!

Nii selgub, et käesolevas asjas pole roimarit kui niisugust, keda kohus peab nuhtlema sääduse ja oma südametunnistuse järele, olemaski.

Ometi, sellest hoolimata, kui lähedal võib mõnikord raskele karistusele seista süütu inimene!

Kui lihtne aga jälle on siis tõestada kaebaluse süütust, kui tulevad appi lumised luud!“

Advokaat sulges mapi ning, tehes kohtule kummarduse, palus kaebalust õigeks mõista.

„Ta mõistetakse õigeks,“ sosistas keegi tekkinud vaikuse sekka kuuldavalt.

Esimene klient

„ADVOKAADIL tuleb kohe asja tuuma juure asuda ning pühendada tähelepanu koerale, aga mitte luubi alla paigutada tema kirp,“ ütles Soinaste, keda tundsin „Lumiste luudade“ protsessi päevist saadik. Ta oli tublisti vananenud.

„Tähendab, deduktiivne meetod...“

„Viib mõnikord sihile. Aga ta on vaevarikas. Ta võib, näit., paljastada tubakasortide alaväärtust, maapõue ühekülgsust, otsustades tolmukübemete järele. Jne. Kuhugi aga ei kõlba Wallace'i politseiinspektorite süsteemid. Tegelikus elus ei tarvitse keegi oma ülesande kallal töötada põhjalikumalt, kui see on lubatud normaalse, keskmise inimese võimete kohaselt. Igatahes advokaat ei pea end liigselt pingutama ja erutama. Niikuinii haigestub tal süda.“

„Hää küll, hää küll, ütleb Soinaste kliendile,“ tähendati vahele, „ja annab talle juba jumalagajätkuks käe. Hää küll. Raha tuleb ette ära tasuda.“

„Muidugi,“ vastas Soinaste. „Kõik muu on ajaraisk ja liigne energiakulutus.“

„Ja kui tuleb kohtus esinemine, siis Soinaste räägib lühidalt, kohtunike rõõmuks,“ lisandati samas.

„Ning kliendi kohkumiseks, kes ei tea mõistatada, kas tema volitust kasutatakse ka täie hoollega.“

„Publikule kõne pidamise ülesanne jäägu noorele advokaadile, kel alles puudub nimi,“ vastas Soinaste kaunis teravalt oma noorele ametvennale.

„Kõik on õige,“ võtsin nüüd mina sõna, „aga kas ei ole ka nii, et advokaat peab enne kõike töötama? Kahjuks ei ole ta alati niivõrd töö- kui ärimees.“

„Jah,“ ütles Soinaste. „Selles on teil õigus. Meie, advokaadid, teame hästi, kes meist on tööja kes ärimehed. Aga vahe on jällegi töö ja töö vahel. Üks on aus töömees, ent kaotab ühe protsessi teise järele, sest vastane, oletame, on küll pääliskaudsem, kuid sageli leidlikum, kiiresti taipav. Võidab see, kes kähku õigele nupule vajutab. Kuni vastane alles reageerida kavatseb, on ta juba oma õiguse maganud maha.“

„Tähendab — võib laiseldes rikastuda?“ sõnas noorem advokaat. „Kahjuks ongi teil ses suhtes juba halb kuulsus.“

Soinaste lõi käega.

„Ma ei salli riukukkesid. Aga lõpuks — ega ma teile pahane saa olla. Sest teie aastates ja teie väikese praksise olukorras mõtlesin omal ajal mõne vanema juristi kohta täpselt samuti ka mina. Ainult selle vahega, et mina omas südames neid

kartsin. Mul oli aga kindlasti ka häämeel, kui sain moskana nende päale haukuda. Õnn ometi, et olin ettevaatlik selles.“

„Meenub üks juhus mu advokaadi-ameti esimesest aastast,“ jätkas Soinaste mõtlikult. „Kui soovite, siis jutustan selle. Nüüd võib sellest rääkida.“

Meie soovisime ja võtsime mugavalt istet.

„See oli üks laste ja vanemate vahekorda puudutav asi, tingitud aga laste rohkuse probleemist. Vähemalt sai lugu alguse sellest, et üks talur ei mõistnud enam oma lastega midagi päale hakata. Oli palju üleliigseid suid. Kasvanud natuke saksaks ei raatsinud või ei tihanud ta oma last võõrale karjuseks-sulaseks anda. Nii-siis: see oli tsipakene ülearu kooli ja linna õhku nuusutanud perekond. Aga naiivne küllalt. Nii-ütelda — linnastunult taas maastunud. Ja vaesustunud, lisagem. Linn oli oma mati võtnud siit. Aga teda mitte veel tarviliselt õpetanud.“

Mul oli selle perekonnaga kokkupuudet. Tegin mehele üliõpilasena edukalt palvekirju. Olin juba oma õpingud lõpetanud, kui korra sain temalt kirja, aidaku ma tema tuttavat.

Kirja tooja oli viiekümne-aastates tüsedavõitu naine. Tuli varasügisel hommikul mu kõnetunni ajaks. Kas pean ütlema, et oli mu esimesi kliente?

Kõndis aeglaselt üle tänava. Tuleb ta minu jutule, mõtlesin, vaadates aknast välja, siis on tal terane silm, sest näeb ära majanumbri. Olgu tähnen-

tatud, mul ei olnud veel valminud plakaat: sildi-
tegija, minu pahameeleks, oli haigestunud just
ajaks, mil tahtsin kogu maailmale hõisata: siin
elab aus advokaat, kel ülimaks sihiks õiguse ja õig-
luse ning koormatute ja vaevatute kaitsmine. Kurb
vaid, et ajalehe-kuulutuse pääle esimeste klientide
ilmudes minu jutule mu noor ja rumal, kogemus-
teta süda tagus kloppida hirmunult, et kuidas küll
pean talitama, kui ma asja lahendada ega õiget
nõu anda veel ei oska... Targa näo-tegemisega
pidin varjama oma saamatust tegeliku elu prob-
leemide ees, mis nõudis külma, rahulikku, aga kii-
ret matemaatilist kalkulatsiooni ja õiget loogikat
advokaadilt. Selle asemel kummardasin kliendi
ees, kuulasin ta keerulist-pikka juttu, oskamata siit
kohe olulist leida ja vaid selle olulise rääkimist
nõuda. Ja mu südant võis nii-ütelda hobusevaras
panna verd nutma juba kahtlustuste pärast, mis
tema vastu oli juletud tõsta. Olin õigus ja õiglus ise,
hää, tundlik, halemeelne. Mind sügavasti liigutas
ja ma võisin raevuda, kui nägin, et minu ees istub
inimene, kes süütuna kannatab ligimese või selts-
konna eksisammude, või lausa ülekohtu pärast.
Teisest küljest, tabanuna ennast kõrilõikaja ees,
viskasin välja jõhkra roimari, kes sõandas otsida
minult pääsu oma seisukorrast, mille oli loonud ta
enda kalk, teistele hauda kaevanud, kuid ise sisse-
kukkunud süda. Soovitasin talle oma teenitud
karistus ära kanda. Mina — ideeline juristi-raasu-
kene, noor poiss! Aga eluga tutvumine oli mulle

vajalik. Muidugi pole ma kunagi olnud nii püüdlük, kui noil aastail. Sattusin raskustesse, siis pöördusin raamatute ja patrooni poole nõuküsimustega. Kuni ühel päeval olin ühe oma nõuandjaga kohtus vastamisi ning lõin teda ta oma relvadega. Püüdsin, võtsin südamesse abitarvitaja asja. Tänapäeval ma tean, et inimene tavaliselt tühise pärast enam mind üles ei otsi, teeb ta seda aga siiski, siis peab oma rumaluse arvel maksma kooliraha — tema. Sellepärast ütlen: abitarvitajad, pöörduge siiski alati noorte juristide poole, sest need on südamest teie poolt ja neil võite teie tõmmata naha üle kõrvade. Läheb aga asi tõsiseks, siis on ju teada niikuinii, et ega noorem mees kõrgemas kohtus esineda ikkagi ei saa. Noortel pole raha ega nime, noor teeb sellepärast kõik, mida suudab, kliendi hääks. Vana paljudel kordadel tahab vaid oma nimele säilitada nooruses saavutatud kõla. Aga, näete — olen jälle noor noortega... Ah, poisid, kui tore on siiski olla noor jurist — pilduda tulisõnu õiguse eest! Vanana ma kord uurin ja puurin vaid paragrahvide tolmus, irisen ja virisen, kühm seljas, vaatan altkulmu, säen lõkse ja ja tõmban „valuutat“... Aupaklikult kuulab mind kohus, mu puldile on asetatud veeklaas... Hää, kui tolleks ajaks minust pole kujunenud ärimees, ettevõtete direktor, kes võtab raha vastu oma nime sirgeldamise eest ette pandud paberile, ostab-müüb midagi telgi ees ja telgi taga, teeb tehinguid avalikkuse poolt tundmata võimsate majandusgruppi-

dega ning kes pääle muu siis leiab veel mahti ja tahet ka kohtus esinemiseks, nii muuseas, sest pole enam tähtis kutse, vaid raha, raha. Muide: on vahe kutse ja kohustuse, elu ülesande vahel. Nagu kunstnik-kirjanik ei tohiks kunagi rääkida oma tööst kui elukutsest, nii ka jurist. Ka õigus-teaduse teenimine on kunst, seisukord.

Aga — tuleb siis see naisekene minu jutule, minu abi vajama kurja-kavala maailma, ühe vana juristi vastu. . . Säärane ausate, siniste silmadega naisekene, kellest kohe märgata, et kuulub astme võrra maainimesest eralduvasse kaaskonda. Nutabki raasukene, aga — nii „parema“ inimese kombel, ei hakka suud pruukima, siunama, süüdistama kedagi, on pigemini leppinud kaotustega, ülekoh-tuga, on vaikne ja tasane. On teadlik oma seisukorras, lootes veel vaid targema, harituma kaasabile, kui toogi aidata veel peaks saama. . .

„Tulin oma päranduseasja pärast,“ algas naine asjalikult.

Pärandusasi? Jahmusin. Sest mida teab algaja keerulistest pärandusküsimustest? Vähe iga-tahes, kui anda au tõe le.

„See oli nii,“ jatkas naine, „et enne seda oli elu mis ta oli, aga nüüd, kui sain teada, et olen midagi pärinud, ei ole enam rahu. Olen lesk-naine. Kui mees elas, õiendas kõiki asju tema. Meil oli natuke raha ka kogutud. Vene renteisse oli see suurelt osalt paigutatud. Kui tuli revolutsioon, kaotas raha oma väärtuse. Ja ega sedagi,

mis nimeliselt veel meile kuulus, me enam näinud: läks suurele Venemaale, kui sakslased meie maale olid tungimas. Mehel oli veel siiski raha kodus ka ja selle eest ostsime alevikku maja. Nii et korter meil oli omastkäest. Aga siis suri mu mees. Ikka selle mure kätte. Hää, et meil lapsi ei olnud, muidu oleksid teised pidanud kannatama puudust... Mina kuidagi elatusin seni, kuni tuli uus õnnetus. Maja oli tule vastu kindlustamata. Korra käisin siin, linnas. Kui sõitsin koju, suitsesid veel ahervarred. Mis naabrid olid välja kandnud majast, see jäi. Sisse põles ka isikutunnistus. Hädaga sõitsin linna, sugulastelt abi otsima. Ja üks ma siis pidanud minema ka ülekuulamisele tulekahju tekkimise asjus. Uue isikutunnistuse saamiseks läksin politseijaoskonda. Sääl siis kirjutaja küsiski minult kõike, kust ma pärit olen ja kas mul on olnud sugulasi Peterburis. Ütlesin, et onu säääl elas, aga on vist mässude ajal otsa leidnud. „Ta on surnud jah,“ ütles ametnik ja küsitas mind edasi. Ja ütles siis, et mind ongi otsitud, sest onu olevat mulle jätnud päranduse.“

„Pärandus Nõukogude-Venest?“ teritasin kõrvu.

„Jah. Minu onul oli säääl üks tööstus ja kõneldi, et onu läinud enamlaste poole üle. Siis küll võis talle oma varandust alles jääda, mõtlesin. Aga kuidas pidin mina päranduse kätte saama? Ei mõistnud õieti rõõmustada ka, sest olin õnnetustest vintsutatud. Politseis anti mulle nõu pöörduda mõne advokaadi poole. Et ega teised tea

aidata. Minu kadunud mehel oli vahel advokaadiga asju ajada olnud. Olen kuulnud tema nime, aga kus ta elas, seda ei teadnud. Noh, siis juhatati inimeste poolt. Advokaat oli lahke härra küll.“

„Tema nimi?“ küsisin.

Naine nimetas ühe vandeadvokaadi nime. See oli jõukas mees, mitme suure kinnisvara omanik. Oli muulane, äritseja-advokaat.

„Ja siis?“ küsisin. „Kas tema ei tahtnud seda asja ajada?“

„Ei tahtnud jah. Aga siis ütles äkki, et olgu pääle, ta kuulavat järele. Pidavatki just Venemaal sõitma. Siis laskis teha mul omale volikirja.“

„Rääkige edasi.“

„Läks paar kuud mööda. Siis oli advokaadihärra jälle kodus ja ütles, et olevat Leningradis kõik minu päranduseosa rahaks teinud. Venemaal minevat suurem osa pärandusest riigi kasuks. Ülejäänud rahast võivat $\frac{1}{3}$ teise riiki viia, kui pärija ise Venemaal ei ela. Ega mina tea, kas nii on, aga üks advokaadihärra teadnud. Ütles, et ma võivat ka oma terve osa kätte saada, kui asun elama Venemaal. Raha olevat Venes riigipangas hoiul. Seda olevat meie rahas 7 miljonit senti. Mina kohe ehmatasin, kui kuulsin seda. „Kas soovid Venemaal sõita?“ küsis advokaat. Mina vene keelt ei oska peagu sugugi ja mis mõistan mina elada võõral maal suures linnas. Ei julge kah,

enamlaste pärast. Noh, siis advokaat ütles, et kui annan poole temale, tema katsuvat raha minule kätte toimetada. Tal ei olnud vene kirjaga kirjutusmasinat ja siis ta võttis minult ühele puhtale lehele allkirja, venelaste jaoks... Läks mööda pool aastat ja siis ütles ta mulle, et see asi ei olevatki nii kerge ajada. Sügisel ütles, et tema olevat vana mees, seda asja ajavat edasi tema abi. Sain tema abiga kokku võõrastemajas. Oli selleks sõitnud kohale päälinnast, kus tema alatine elukoht. Oli viks mees. Ütlesin, et olen nüüd jäänud ootama seda paran- dust, ei oska enam kuidagi elada. Küsisin, kas maksabki üldse enam loota. Ta pakkus siis mulle 5000 senti ja ütles, et oodaku ma siiski, pärast tema aitavat mulle osta maja. Nüüd on asja algu- sest kaks aastat läbi ja inimesed naeravad mind. Ütlevad, advokaat on sinu raha välja võtnud, ta ei anna sulle sentigi. Saatsin ühe mehe vanalt advokaadilt küsima, kas on juba raha tulnud. Advokaat aga oli tema välja visanud. Tema ei olevat minu asja ajanud, ei tundvatki mind. Nüüd küsin teie käest nõu: mis tuleb teha?"

„Selline küsimus asetati mulle. Minu arva- tes oli see väga lihtne. Ja seda ta tõeliselt oligi. Mis oleksite teinud minu asemel?"

„Oleksin saatnud prokurörile ja vannutatud advokaatide nõukogule kaebuse,“ ütles kähku noor jurist.

„Õige. Nii mõtlesin ka mina. Esimesel mo- mendil. Kuid siis mind viis eksiteele naise luba-

dus, et saan omale poole sellest, mida veel oleks võimalik päästa. Ahnus ajab ju härja kaevu. Pidanuksin jääma kõigepäält juristik, kes võtab asja nagu see tõepoolest oli. Muidugi olid reaalselt olemas vandeadvokaat X-i ilusad kivimajad südalinnas. Need olid asjaajamise parimaks pandiks ning igati hääks tasuks, kui säen jalule vaese naise õiguse tema raha pääle, mõtlesin.

Nii-siis: nägemata kohe alul kõige olulisemat, mind valdas kõlbline pahameel ametivenna vastu. Ning himu kohe teenida suur summa. Seepärast süvenesin kahekordse innuga töösse. Asusin suure visadusega punuma lingu ja tõmbama niite koomale. Võtsin ennast kui eradetektiiv ja asja kui ehtset kriminaalromaani. Romaanides on roimar alul teadmata, kõik selgub lõpuks. Siin aga, tõelises elus, olid antud roimarite nimed ja aadressidki teada, jäi vaid süütõenduste muretsemine. Seda põnevamaks aga töötas asi kujuneda, oli ju tegemist võitlusega.

Arvasin mõistvat, et saan pöörduda prokuratuuri poole vaid kindlate tõenduste evimise kaudu. Kliendi poolt tunnistajaks saadetud mees oli oma ilmunisega juba advokaadile hoiatuse ettevaatusele andnud. Kui oletada, et ta ei kartnud lihtset, varata naist, et oli tarvitanud kurjasti tema volitust, pidi mees ikkagi teadma, mis ta tegi, kui sõandas tõendada, et ta oma klienti ei tunne. Või polnudki ta tema raha omastanud? Kui see ometi oli sündinud, siis pidi advokaat olema kindel, et temale juriidiliselt

keegi midagi teha ei saa. X-ga avameelselt rääkida? See oleks tähendanud ametivennalikku sammu, ent oleks ka võinud rikkuda kogu asja. Mõnesugustel põhjustel ei tahtnud ma nõu pidada oma patrooniga, teadsin, näit., et advokaadid annavad üksteisele asju üle... Nii ei tahtnud ma süütut süüdlasega tülli ajada. Ka tahtsin ise lõigata võiduloorbereid ning võtta saadav tasu.

Naine ei teadnud notari nime, kes oli teinud volikirja X-le, mäletas aga tänavat, kus too elas. See oli mees, kes ajas päämiselt muulaste asju ja käis nendega läbi. Lähen tema juure, siis ehk hoiatatakse X-i. Muidugi ei tarvitsenud X karta noorukesest advokaati, kuid seda ta ometi teadis, et võin küsida nõu vanematelt ametivendadelt.

Olin veel nii haljas, et ei teadnud, et notarite raamatud antakse iga 1½ a. möödumisel üle kinnistu arhiivi. Siiski sain sellest teada ning säadsin sammud õigesse kohta.

Varsti oli mul tõendus must-valgel, et minu klient oli tõesti 192... a. teinud X-i nimele volikirja! Aasta arv, mil pärandusteade saadud, klappis ka. See oli saavutus! Tulgu nüüd X veel väitma, et pole kuulnud oma kliendi nimegi! Asi liikus... ja lõhnas natuke juba halvamaiguselt, mu armas vandeadvokaat, mõtlesin. Mu käsi tõmbus rusikasse.

Kahjuks rõõmustasin enneaegselt. Kinnistumametnik näis ootavat minult uut küsimust. Saamata seda ruttas lahkesti juure lisama, et volikiri

oli antud välja volikirja teha lasknud naisele.

See oli hoop. Mõistsin kohe, et volikirja tegemise tõik veel midagi ei tõestanud. See ei andnud mulle võimalust väita, et X oli asja ajanud. Igaüks võib teise teadmata selle teise isiku nimele lasta teha notariaalne volitus. Oluline juriidiselt oli, kas X teadis, et tema nimele oli volikiri teha lastud ja kas ta oma volitust kasutas.

Nüüd mina arvasin mõistvat, millise peene X-ga mul tegemist oli. Nüüd arvasin ka teadvat, miks naist ei kardetud. Mõtlesin ka Venemaale ning arvasin jällegi mõistvat, kui raske oli mul selle asja edaspidine ajamine, vene võimud ei tarvitse- nud ju mulle palju avaldada... See oli nende teha, kas aidata mind või mitte.

Nägin, et olin pigis. Mis teha? Kas tõesti vaene naine kaotab oma raha X-i tasku? Taevast oli see küll langenud, aga mitte selle kätte, kellele oli õiguse järele määratud. Kõik paberid, mis päranduse olemasolu ja pärija õigusi tõestasid, olid usaldatud X-ile.

Läksin politseijaoskonda, kus mu klient oli saanud teate päranduseasjus. Tänu vanale tutvu- sele ja seisusele sain samal päeval teada, et kõ- nesoleval aastal oli minu volitaja siit saanud uue isikutunnistuse, mis hävinenud tulekahju ajal, ja et ta oli samal päeval politseist võtnud vastu veel paar paberit, millised need sisult aga olid, see jäi teadmata. Nimelt oli sündmus leidnud aset riigi algaastail, mil politsei pidi töötama teissugustes oludes kui hil-

jem. Siis juhtus kergesti, et sisuliselt ei registreeritud, töörohkuse ja kindla süsteemi puudumise tõttu, igat sisse- ning väljaläinud dokumenti. Allkirja vastu saadud paberid võisid olla pärandusdokumendid, kuid tõestada seda mina ei saanud. Mõtte juures, et mängus on ühelt poolt suur raha, teiselt poolt aga kõlvatus, mis karistamata ei või jääda, istusin politsei põõningutel vanade kaustikute tolmus palju tunde. Lahkesti anti mulle luba — endal vaeva näha lootuses, et ehk leian ise säält asja jälgi. Aga seegi töö jooksis tühja.

Tulin koju murtuna, nii südamesse oli mulle see asi läinud. Järgnevalt veetsin jälle päeva samas paigas. Ja jälle polnud tulemusi mu töö. Vanad ametnikud olid paigutatud ka ümber, keegi midagi loost ei mäletanud. Olukorra nii olles oli selge, mispärast X ei tarvitsenud üldse kedagi karta.

Mis edasi teha? Arvasin, ehk õnnestub mul jälile saada X-i abi sammudele, see ju noorem mees, tähendab — pole vahest olnud nii ettenägelik ja ettevaatlik?

Ka tolle nimele oli tehtud volikiri. Ja jällegi oli naine ise selle notarilt vastu võtnud.

Teadmata isegi, mis tegin, läksin võõrastemajja, kus X-i abi ja naise kohtumine pidi sündinud olema. Rumalusi ja mõttetusi tehes teed ju kergesti uusigi juure .. Selgus, et X-i abi polnud kunagi selles võõrastemajas peatunud. Ta võinud viibida hotellis, aga lühikest aega, nii et polnud tarvitud tema nime registreerida. Ja kui olekski ta

peatumise tõik saanud tõestatud — ega seegi poleks mind avitanud. See oli minu poolt vaid sooja otsimine õlekõrre varjus.

Kirjutasin tuttavale konsulaadi ametnikule Peterburi. Ning sain vastuse, mis mind veel enam ärritas: X oli viibinud just kõnesoleval ajal Peterburis. Kuid minu volitaja päranduseasja ajamisest tema poolt esindus midagi ei teadnud. Nägin, et olin jõuetu võitlema X-ga.

Katsusin ka õnne mõne tollaegse opteerimiskomisjoni inimesega. Ei teatud asjast vähimatki, oli vastus.

Astuda otseühendusse vene võimudega? Taga targemaks ja lahenduse suunas keerulisemaks asi oleks kujunenud.

Minu piinlemisele õige asja nimel pani nüüd krooni pähe mu volitaja ise!

Oli möödunud mõni kuu, mil naine jälle ilmus uuesti minu juure.

Võttis istet ja vaikis. Ootas, mis mul on ütelda, anda aru.

Tundsin ennast peagu süüdlasena.

Rääkisin puhtsüdamlikult, kuidas lood olid.

„Teist teed ei ole,“ ütlesin lõpetades, „peame katsuma selle X-ga rääkida ikkagi prokuröri kaudu. Aga mis sellest välja tuleb“ — kehitasin õlgu.

„Istuge natuke, kirjutan kaebekirja,“ jatkasin.

„Ei,“ ütles naine järsult, „ei mina taha prokuröri poole pöörata. Kui on läinud, siis mingi kõik!“

„Mida's kardate?“ küsisin. „Teist teed ei ole. Olete oma õiguse eest väljas. X ehk hakkab prokurööri kartma. Kui ta poole sõnaga eksib, on ta ennast kompromiteerinud, vahest koguni lõksu läinud.“

„Minu pärast ta võtku mu raha. Jumal andis kuulda, näha ei saanud, — jumal võttis. Ei tule sellest enam midagi. Ei minusugune rumal naine jõua ühegi advokaadiga võidelda. Viimati pean teilegi maksma suure vaevatasu päälegi — kust mina võtan selle raha!“

„Kuidas — päälegi?“

„Noh, kui oled juba advokaadi küüntes, mis sa vaene inimene siis teed.“

Olin, nagu üteldud, natuke hell loomult. Mõistsin, mida naine mõtles ning lõin punetama.

„Teie ei taha ometi ütelda, nagu mängiksin ma kuidagi kokku X-iga?“ tähendasin.

„Kuidas mina seda võin teada,“ oli vastus, „ehk lasksite ka enda kinni maksta,“ ütles. Ja — oli läinud.

See oli tasu noorele juristile ta püüdlikkuse ja abivalmis oleku eest...

NIISUGUNE oli mu — esimene „protsess.“

Tore on nüüd vaid sellele tagant järele mõtelda. Ja südamest naerda — ühes teiega, teie — teie, noored õiguseotsijad, tuisupääd!“ Soinaste kustutas oma järjekordselt tuhatatud sigareti ning laskis siis pilgu libiseda üle seltkonna.

„Ja nii asi lõppeski?“ küsisin.

„Ja naine jäigi omast rahast ilma?“ küsitles teine.

„Noh, mitte just nii,“ oli vastus. „Lõpp toimus kahes kohas: esmalt taluri kodus ja siis jälle minu kabinetis. Jätame välja stseenid talus. Mis sääl aga lõppude lõpuks sündis, seda võib juba kujutella ilma minuta.“

„Mis siis juhtus?“ küsiti huvitatult edasi.

„Juhtus, mis niisugustel puhkudel ikka juhtuma peab: asi tuli siiski avalikuks. Noor olin küll, aga — visa on töös Soinaste alati olnud.“

„Noh?“

„Natuke aresti oleks tulnud.“

„Kuidas nii: petetakse, tüssatakse, omastatakse võõrast vara ja saadakse — natuke aresti!?“

„Nii vähesega arvati süüdlase poolt leppida võivat.“

„Paljugi millega arvati leppida võivat süüdlase poolt! Loodetavasti ei kinkinud teie säärasele advokaadile, kes oma seisust tallab porri ning nii raskesti rikub kutsetikat! Õige advokaat ei pea kannatama ja kaotama usaldust klientide keskel kuritegelike ametivendade läbi!“ ägestus noor advokaat. „Roima varjamine tähendab ka roima. Palju raha sai naine?“

„Seda ma ei tea. Kuid kasu saadi kogu aeg. Vähemalt neli aastat. Ja oleks võidud veel saada, kui poleks pöördutud minu poole. Kasutades juhuslikke sündmusi ja nende kokkusattuvusi minevikust ning neist kavalasti punudes tõenäolikenä paista võivaid

kombinatsioone, luuletati... Kuni vahest luulet, kes teab, hakati ise ka uskuma, elades kaht elu. Vaene talur aga toitmis olematu päranduse omanikku aastaid, toitmis ja hellitas koguni, koorega kohvi jootis talle, t ole ei saatnud v hiv orast naist, kelle tervis ju t otada ei lubanud... pärandusest osa saamise lootuses? Seda muidugi. Aga asjal oli veel teine konks. Mäletate, r akisid alul, et taluril oli suur lastepeere. Uhele neist, 15-aastasele, oli lubatud terve pärandus, kui see kätte saadakse... Muidugi tingimusel, et poiss rikkale pärijale kasulapseks antakse. Palju ei puudunud ja see olekski sündinud. Ja siis oleks varsti vaikselt, kavalal naisel, kes oli hoolega ajalehti lugenud, olnud veel p alekauba — s aduslik toitja!

Niisuguse t hjat o vati andis mulle mu esimene klient. Aga ega ma salga, sellest oli mulle kasu ka. Sest kohe selle järele võtsin omaks õige t os steemi. Ja praegu, nagu teate, on Soinastel omad kivimajad ja oma kogu vana hõbedat. Haha-ha-ha!”

Kui meiegi olime — kes naernud, kes muianud, kes p aad raputanud, ütles äkki noor jurist:

„Tegemist oli siis ikkagi kirbuga... Oleksite selle kohe luubi alla paigutanud, siis poleks teil tarvis olnud pikka vaeva näha.“

Saabus Soinaste järjekord taas muigamiseks.

Umbse juhtum

UMBNE elas omaette korteris. Seda põhjustas „tahe segamatult oleskella,“ nagu alul ise rääkis. Tõeliselt vajab edasiõppimiseks vaid rahu. Oli mitu aastat hommikupoolikuil ametis, pärastlõunakuil töötades õhtu-kolledžis ja õppimiseks ööd appi võttes. Nüüd, teenides Tallinnas, „käis“ Tartu ülikoolis. Saanud aga üliõpilaseks muutis omi eluviise põhjalikult: andus elumaitsemisele. Seda seletas nüüd tahtega „olla rõõmus tudeng.“ Rõõmsalt elada tahtmise tulemuseks oli talle laia tutvuskonna tekkimine teiste palgaliste ringkondade keskel. Alul kasvatas „sõprade“ arvu ka nooremehe rahakott. Hiljem, kui Umbse oma arveid näis hästi mäletavat, sai temast paljude lihtne, kuid „meeldiv olengukaaslane,“ keda ei võetud vankri viienda rattana. Oli humorist.

Viimselt oli Umbse sobinud tutvus kellegi Seinaga. See oli inimene, kes joobnuna kergesti vahetas ära enda taskud võõraste omadega. Märkiks, et temaga siiski võrdselt kaine ollakse, Umbne rahulikult vaid kõrvaldas võõra käe oma põuest. Sein ei olnud sellest solvatud, ja „sõprus“ jätkus. Kui samal isikul samalaadne lugu Umbsega kor-

dus, tähendas poiss tõsiselt, et ta pole joobnud. Mida muidugi täiesiti ei ustud, sest Umbne oli lustakas edasi. Kuna aga temalt ta lustilisemaski olukorras enam raha laenata ei saadud, imestati ning üteldi: Umbne on joobnunagi kaine!

Ja kaine Umbne oligi alati. Ses pidi sama Sein hiljemini veenduma.

See oli ühel õhtul, mil advokaat Soinaste, kes teab millistel asjaoludel, oli sattunud „kõrtsi“. Vaevalt oli võtnud istet ametivennaga, kui möödus kolmeliikmeline grupp: kaks meest, üks neist Umbne, teine Sein, kaasas noor daam, kes näis kõrtsi õhk-konda ära eksinuna. Soinaste jäi seltskonnale järele vaatama, kuni see kadus kusagile eesriiete ja uste taha. Pärast seda võis olla möödunud mitte üle poole tunni. Juudi tantsitar oli oma ettekande lõpetanud ja Soinaste just kavatses tõusta, sest ettevaatamatult oli tal täna õhtusöök jäänud pidamata ja ta uus king vaevas tal paremat jalga, takistades vere korrapärast tsirkulatsiooni. Säärares olukorras võib minna süda pahaks, aimas tööst väsinud Soinaste. Äkki ilmub tema kõrvale Umbne, paludes teda viivuks erakõnelusele.

„Minu nimi on Umbne, studiosus,“ ütleb. „Tohin teilt kui vilistlaselt ja juristilt paluda abi ja nõu?“

Akadeemilise isikuna ei tahtnud Soinaste käituda kõrtsi tutvuse kohaselt. Eemalduti ruumist ja siis Umbne ütles nii: „Pidin äsja tapma inimese.“ Ütles veel midagi, mille Soinaste aga hil-

jem unustas. Kindlasti polnud see midagi olulist.

Kuni Umbne ärevalt seinale toetus, kergitas Soinaste viivuks vaid kulme. See oli alul kõik, millega äkilisele avaldusele reageeris.

Siis ütles: „On ta surnud?“

„Ma arvan, et tarvilisel määral,“ vastas Umbne.

MINA ühes teiega ei usuks järgnevat Umbse pihtimust, kui see poleks tõsi. Ta ju kinnitab, et salgamata tõtt, ta midagi ka ei liialda. Ta elu oli joosnud karile ja ta avaldas mustandi. Minust rohkem teab Soinaste, aga see kuulub veel ta ametisaladuste hulka. Nii peab muu täiendama me oma fantaasia.

„Ulvi on saadetud autos koju. Enne kui saabub politsei, jutustan teile oma asja.“

Ja ta jutustas, — enne kui ilmus politseivõim ja viis ta ühes. —

Järgmisel päeval muidugi salgasid Umbse olengetekaaslased oma sõpruse temaga maha. Need õiged mehed ütlesid endil koguni jube hakkavat mõtte juures, etolid vahel juhuslikult mehega seltskonna moodustanud. Ta lähemad töökaaslased, üteldes, et Umbne on olnud seikleja ja roimar, koguni palusid kohe revideerida tema poolt peetud raamatuid. Aga need leiti olevat korras ja kassas polnud sentigi puudujääki. Ega ülearust. Kui arvata maha üks hallitanud sent, millele revidendid, vaatamata ennastsalgavaile uuringuile, ei leidnud omanikku. See on nüüd kantud aktidesse

ja aruannetesse erakordse „tuluna ettenägemata allikast. Nii Umbne jättis endast mõistatuse kõigepeält revidendile.

Muidugi, mõistatada aga oli õigupoolest palju rohkem. Terve asi oli ju umbsõlmeks, mille lahti arutamine jäeti Soinaste ja politsei hoole.

Kindel oli nii palju, et Umbne oli tundlik inimene. Mille muuga võis seletada sündmust kõrtsis? Ja kurja juureks oli naine.

Nagu tuhandes loos etendab olulisemat osa armastus, nii ka siin, ses tuhat esimeses.

Vaene elumees, kes rõõmsalt veedetud õhtud „seltskonnas“ kavatses vahetada talle vagatsuse vastu! On niisuguseid, kes tundes mehe hinda; kellele ajastu mõjul ei juudi- ega neegritar paku huvi; kellele naine pole enam püha, ta ilu — elamus; kes on küllastunud tüdinenud, tundes tülgastuski eevade vastu, aegajalt vaid, otsekui harjumuse mõjul, veel tehes pattu ning kes siis — armuvad ülepeäkaela! Kas rafineeritud naisesse või sinisilm- sisse olendisse, kes süütu aprusena oli joomaselts- konna poolt jäetud rahule vaid sõprusest Umbse vastu... Paljudel kordadel eilsed elupõletajad tõepoolest abielluvad korraliku inimesega, elavad täna kodus ringis ning, kui on veel võimalik, on ka vanemad. Mõnel juhul see on lihtne „mõist- likuks saamine.“

Joomariks jääda kalduva Seina süda ei võinud näha, et Umbse elule oleks saanud pööratud hele lehekülg armastuse kaudu? Või tahtis, et Umbne

mõistaks, et ta armastatu ei väärinud teda, olles tavaline naine? Umbne sellist eksperimenteerimist ei mõistnud ega osanud seda seepärast ka hinnata. Ja ta lõi Seinä maha. Võttis vasakuga mehikesel rinnust kinni ning andis parema käega saatusliku löögi. Sein suutis veel vaid tsipake üllatuda, enne kui lakkas olemast. Umbne sel puhul ise arvas teadvat, et teistele säärasele Seinadele saatus ei võimaldavat sedagi. Nii võinud mees surra teatud rahuldustundega. Ma ei tea kas seda just rahuldumiseks saab nimetada, kui keegi ei saa enam häbistadagi oma mõrvarit. Vanasti Tartu lähedal Lõmmatsi metsas raskesti haavatud poola üliõpilane oli saanud enne surma vastasel veel vasaku jala varba küüne ära lasta. Sää! võis rääkida teatue rahuldumisest enne igavikku rändamist. Sest kuritööle oli järgnenud karistus.

Umbne oli armunud? See oli mõteldav. Armastusele, ütleb Puškin *Eugen Onjeginis*, alluvad kõik ead. „Armastus kaunistab, aga ei mõista huumorit,“ rääkis Umbne.

Kui mitte armukadedus, siis — mis põhjustas Umbse teo? Ega ometi rikutud närvid?

Kunagi jutustan edasi.

Illustreeritud
kuukiri

OLION 1936

kuues
aastakäik

Kunst — Kirjandus — Omakultuur —

Ilmub KIRJASTUS OLIONI väljaandel kord kuus — 12 suurt
numbrit aastas

Toimetus ja taltus: Tallinn, Rataskaevu 6 -2. Telef. 446-52

OLION oli ja on kõige täiuslikum illustreeritud kunsti ja
omakultuuri ajakiri Eestis. Haarab kõike, mis
tõeliselt puudutab elu arengut, kõike, mis olnud
ja on

Kuukirja OLION 1936

tellimise hind on ühes posti saatekuludega:

12 kuuks — Kr. 5. - 3 kuuks Kr. 1.50

6 „ - „ 2.50 1 „ „ 0.50

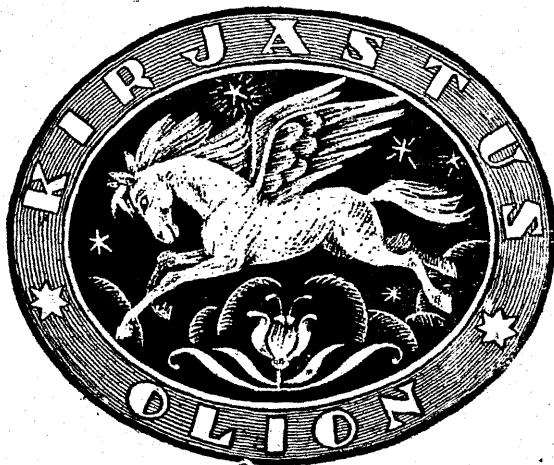
Illustreeritud kuukirja OLION 1936 võib tellida igast Eesti
Vabariigi postiasutusest, makstes tellimisraha Kirjastus
Olioni posti jooksvale arvele nr. 556

Ilmunud „HUVITAV RAAMAT“

- Nr. 1** Ernst Krusten: „SADA HALLI JUUST“
E. Krusten on romaanivõistlusel auhinnatud au-
tor. Selles raamatus temalt 2 novelli: „Hõbe-
rebane“ ja „Sada halli juust“
- Nr. 2** Vegi Sauga: „TÜTARLAPS HULDA“
Siin uus eesti autor esitab 3 tööd: „Kohtamine
Anna Vladimirovnaga“, „Tütarlaps Hulda“ ja
„Resignatsioon“
- Nr. 3** Olaf Rood: „PÕNEVUSNOVELLE“. „Lu-
mised luuad“ ja „Esimene klient“
- Nr. 4** ILMUMISEL:
Eduard Nukk: „KUMMALISED LOOD“,
põnevusnovelle.

Üksik number 20 senti

Ar 936
Naelapea

Kinnitus-Aksia-Seltsi „EESTI UNIONI“ ja
KIRJASTUS OLIONI vahel sõlmitud lepingu

põhjal on kuukirja OLION 1936. iga aasta-tellija
tellimisaja kestvuseks tasuta kindlustatud
Kinnitus-Aksia-Seltsis „EESTI UNION“ kehaliste
õnnetuste vastu surma juhuks summas Kr. 250.—
invaliidseuse juhuks „ „ 250.—

1. aprillil 1936. a. Kirjastus OLION

loesib välja kuukirja OLION 1936. aasta-tellijatele täieliselt tasutud Kinnitus A/S Eesti Unioni 2 poliisi:

- 1) Elukinnitus surmajuhuks Kr. 5 000.—
- 2) Õnnetusjuhuse vastu kindlustuse — surma juhuks —
Kr. 10 000.—
invaliidseuse juhuks — „ 10 000.—

Lähemalt „Olionis“ nr 17/18 (1935.) ja „Olionis“ nr. 1—2 (1936)

Kirjastus OLION

Tallinn, Rataskaevu 6—2

Tel. 446-52, posti jooks. arve 556